

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XX — Број 319 — Субота, 8 фебруар 1958

**ПАЈА
ПАТАК**

WALT
DISNEY

БИЋЕ БОЛЈЕ
ДА ГА УДЕСИМ НА
ПЕТ ЧАСОВА!

3-3-3
3-3

АУУ! МИСЛИО
САМ ДА ЋУ
БИТИ ПРВИ!

ОВА СРЕКА
ШТО САМ
ДОНЕО
РУЧАК!

ЕВО ДВЕ
ЗА ПАРТЕР
ДЕШНО!

СПРЕМИ СЕ, ПАТО!
ДОБИО САМ
КАРТЕ ЗА ОНАЈ
БОМБА
ФИЛМ!

ОВЕ СИ
ОРЦЕ,
ПАЈО!

У овом броју:

ДЕЛА ОМЛАДИНЕ — ЖИЛ
ВЕРН — МАРИЈА КАЛАС —
БАЦИ КЊИЖЕВНИЦИ И
МНОГЕ ДРУГЕ ЗАНИМЉИ-
ВОСТИ ИЗ ЦЕЛОГ СВЕТА.
СТРИПОВИ: Хајдук Станко
— Флаш Гордон — Мики и
Шиша — Паја — Томахаек —
Пери — Викинг и Од Икара до
ракете

WALT
DISNEY

Distributed by King Features Syndicate.

26

Патерски/58

ЗА 12 ГОДИНА...

За дванаест последњих година код нас је око милион и по младина и девојака, од којих су сада многи већ зрели људи, изградило 14 нових железничких пруга, први модеран аутопут у дужини од близу 400 километара, пет великих хидроцентрали и 70 већих и мањих фабрика.

Тим пругама данас јуре експресни, брзи, путнички и теретни возови, аутострадам све врсте возила, а хидроцентрале су спојене у јединствено кружно коло електричне енергије, које осветљава градове и фабрикама даје погонску снагу. Међутим, ретко који од неколико милиона путника који сваке године прођу Југославијом и остину задивљени њеним брзим напретком помисли колико је материјала у све то ваљало уградити и колико напора уложити да би се од беспућа створили модерни друмови и железничке пруге, и то у једном невероватно кратком временском периоду.

700 људи на сваком километру

Прва омладинска пруга, грађена најпримитивнијим техничким средствима у првој послератној години, окучила је на својих 90 километара близу 65.000 људи. Кад би се они распоредити читавом дужином трасе, у колони по један, онда би на сваких хиљаду метара било постројено 700 омладинаца,

или на свака три метра по два градитеља. Али, како је пруга ишла преко река и планина, често и кроз тешко приступачне пределе, то се, уствари, на простору од неколико километара најчешће налазило по десетак хиљада омладинаца, смеђујући једни друге током двомесечног провака на прузи.

Прва пруга, Брчко—Бановићи, била је и први тучени рекорд, који је премашио све што се могло назвати нормалном рачуницом. За свега седам месеци, од 1 маја до 7 новембра, омладинци су морали да превезу читаву брда материјала, која би испунила композицију од 150.000 железничких вагона. Они су прокопали два тунела, у дужини од 477 метара, и саградиле 22 моста и 220 бетонских пропуста. Тада је постављено сто километара колосека (Јер је он на станицама вишеструк) и сазидана 171 станична зграда. Колико је то огромна вредност може се видети из податка да је тадашње Министарство рударства предвиђало за ову пругу 700 милиона динара инвестиција и рок од најмање три године.

НЕПОЗНАТО У ИСТОРИЈИ ГРАДЊЕ ЖЕЛЕЗНИЦА

Кад је 15 новембра следеће године, пре свих признатих и могућих рокова, први воз прошао пругом Шамац—Сарајево, свет је сазнао за нешто дотле непознато у историји изградње железничких пруга. Нормална пруга способна за саобраћај брзих и експресних возова, у дужини од 242 километра, била је довршена за 228 дана. Свакога дана грађено је више од једног километра! А то није било равно поље где је требало само учврстити насипе и поставити челични пут. Градитељи

ТУНЕЛА 2,5 km.

МОСТОВА 5,5 km.

су имали много теже услове него њихови претходници на прузи Брчко—Бановићи. Долином реке Босне, они су само од мостова морали да саграде пут дугачак при и по километра. Сем тога, чекало их је десет великих тунела у укупној дужини од два и по километра. Иако је било преко 200.000 омладинаца, они су морали, за само седам и по месеци, да ископају и уграде у трачу четвори пута дужу композицију материјала него њихови другови на прузи Брчко—Бановићи.

Кад су бригада отишле с градилишта, Сарајево је са централном железничком магистралом било везано пругом која је дневно, већ одмах у почетку, дозвољавала кретање дванаест пари возова у једном и другом правцу.

Овим двома новим пругама данас се годишње превезе преко двадесет милиона тона угља, дрвета, грађевинског материјала, соли, гвоздене руде, жита и других производа. Само у једној години, на возовима који саобраћају овом релацијом било је 20 милиона путника.

У току овог месеца, како је наговештено, један модерно опремљен једнонак кренуће на далеку планиду, истим путем којим је, у времену од 1831 до 1836 године, пловно енглески брод „Бигла“, на коме се налазио чувени природњак Чарлс Дарвин. Ова експедиција биће организована поводом навршетка сто година од појаве првог Дарвиновог чланка о природној селекцији, из кога је доцније поникло његово значајно дело „О пореклу врста“.

За време крстарења „Бигла“ Дарвин је за своју теорију о еволуцији највише материјала сакупио приликом по сете Галапагоском Архипелагу, састављеном од десетак већих и мноштва мањих вулканских острва који се налази у Пацифику, неких 600 миља западно од Екватора, коме и припада. Овде је Дарвина про сто опчино необичан животињски свет, сачуван кроз векове захваљујући изолованости ових острва.

Човечја нога није крочила на Галапагоска Острва све до 1535 године, кад их је открио један шпански бискуп. Он је тамо нашао разноврсне животиње, од којих многе, укључујући готово све гмизавце, нису више постојале ни из једном крају земљине кугле. После Шпанаца, на острва су дошли гусари, а затим ловци на китове, међу којима и амерички књижевник Херман Мелвил, који је на њима боравио нешто после Дарвина и забележио своја запажања о галапагоској фауни.

Једна од најинтересантијих животињских врста на овим острвима биле су циновске корњаче, по којима је архипелаг и добио име. Оне су дуго служиле као главни извор хране рибарима, тако да је већ почело да их нестаје. Томе допринесе и неке животиње: потомци некадашњих дивљих паса и свиња, које је човек пренео на ова острва. Оне ваде из песка јаја ових ретких животиња и једу их. Зато ће један од главних задатака најновије научне експедиције бити да проучи начин како да се галапагоска фауна сачува од уништења.

Ево неколико карактеристичних „живих фосила“ које је на Галапагоским Острвима снимно немачки природњак Виктор фон Хаген:

1) Морски гавран. — Ова јединствена птица, потпуно сигурна на свим острвима отсеченим од осталог света, изгубила је способност летења. За разлику од пингвина, морски гавран се при пливању не користи остацима својих за-

крњалих крила, па ипак одлично плива, помажући се ногама између чијих прстију има разапете кожице. Његов рођак гуана, који живи на обалама Перуа, може да лети.

2) Морски легуан. — Ови, 1,25 метар дуги гуштерови, снимљени како се у друштву два морска гаврана сунчају на камену, данас су једини живи примерци давно изумрлих морских гуштерова. Мада им се између ножних прстију налазе пловне кожице, они ра-

дије пливају веслајући и крадећи дугим репом. Рогови им служе као оружје.

ПОСЛЕДЊИ „Мохићанци“

3) Плавонига блуна. — То је врста блуне с перуанских

острва, одакле су вероватно њени преци дошли пратећи рибарске лађе. Блуна на Галапагоским Острвима врло је ни тома, а позната је по томе што воли да се игра.

4) Сувоземни легуан. — Нешто већи од морског гуштера, он не уме да плива. Живи на кактусима. Његова боја варира од жуте до светлооранже.

Разноврсност боја ових циновских гуштерова, као и разноликост међу корњачама и другим животињама на острвима овог архипелага, запазио је још Дарвин. То је допринело његовом сазнању о настојању животиња да развију различите врсте.

5) Албатрос. — Од свих својих сродника у другим деловима света, албатрос са Галапагоских Острва је најмањи, упркос томе што распон његових крила износи преко два метра. Својим дугим кљуновима, албатроси се радо међу

собом „мачују“, што претставља врло леп приказ.

6) Сувоземна корњача. — За време свог дугог живота, који понекад траје и до триста

година, ова животиња нарасте до 1,80 метар у дужину,

док јој тежина износи око 250 килограма. То су прави живи фосили циновских корњача које су давно изумрле. Ови њихови далеки потомци, као неким чудом, остали су да живе једино на острвима Галапагоског Архипелага и на Сејшелским Острвима у Индиском Океану.

Мајмун на суду

Апотекар Алонсо Вилијам Линарес дичи се својим мајмуном Сабуом који је по цео дан скакутао по апотеци, поздрављао купце и чинио свакојаке несташлуке. Увече су се њих двојица шетали улицама Боготе, главног града Колумбије.

Једног дана је неки човек, дошавши у апотеку да купи лек толико раздражио мајмунца да га је овај ујео. На његову тужбу суду, апотекар је осуђен да плати отштету. Међутим, за апотекара је био нарочито болан други део судске одлуке — да се опасни мајмун има убити.

Кад је Друштво за заштиту животиња чуло за ову пресуду, одмах је сазвало протестни митинг на коме је тражено да се јадном Сабуу поштеди живот. Суд је то усвојио и донео нову одлуку: да Сабу има провести шест месеци у нарочито за њега направљеној ћелији — кавезу у затвору. Ако и после издржане казне направи какав испад, он ће доживотно бити смештен иза решетака: у зоолошком врту.

1	2	3	4	5	6	7	8
ФРАНЦИЈА	ЕНГЛЕСКА	НЕМАЧКА	САД	ШВЕДСКА	ИТАЛИЈА	НОРВЕШКА	ШПАНИЈА
1901 СИЛИ ПРИДОМ	1907 КИПЛИНГ	1902 МОМСЕН	1930 ЛУИС	1909 ЛАГЕРЛЕФ	1906 КАРДУЧИ	1903 БЈЕРНСОН	1904 ЕШЕГАРАЈ
1904 МИСТРАЈ	1925 ШО	1908 ОЈКЕН	1936 О'НИЛ	1916 ХАЈДЕНСТАМ	1926 ДЕЛЕДЈА	1920 ХАМСОН	1922 БЕНАВЕНТЕ
1915 РОМЕН РОЛЈАН	1932 ГОЛСВОРТИ	1910 ХЕЈСЕ	1938 БЈАК	1931 КАРЛОФЕЛТ	1934 ПИРАНДЕЛО	1928 ЧНДСЕТ	1956 ХИМЕНЕС
1921 ФРАНС	1948 ЕЛИОТ	1912 ХАУПТМАН	1950 ФОКНЕР	1951 ЛАГЕРКВИСТ			
1927 БЕРНСОН	1950 РЈСЕЛ	1922 МАН	1954 ХЕМИНГВЕЈ				
1937 ДИ ГАР	1953 ЧЕРЧИЛ	1946 ХЕСЕ					
1947 ЖИД							
1952 МОРИЈАК							
1957 КАМИ							

9	10	11
ДАНСКА	ПОЉСКА	ОСТАЛИ
1917 ПОНТОПИДАН ГЗЕЛЕРУП	1905 СТЕНКЛЕВИЧ	1911 МЕТЕРЛИНК (БЕЛГИЈА)
1944 ЈЕНСЕН	1924 РЕЈМОНТ	1913 ТАГОРЕ (ИНДИЈА)
		1915 ШПИТЕЛЕР (ШВАЈЦАР)
		1923 ЈИТС (ИРСКА)
		1933 БУЋИН (РУСИЈА)
		1939 СИЛАНПЕ (ФИНОКА)
		1945 МИСТРАЈ (ЧИЛЕ)
		1955 ЛАКСНЕС (ИСЛАНД)

Набелове Најраде

ЗА КЊ' ЖИВНОСТ

Кроз живот и школу

Размислиће... Ко је

најисао...

Овде вам дајемо имена петорице наших књижевника и поред сваког од њих име једног познатог дела:

Војислав Илић — Дошљаци
Бранислав Нушић — На Вардару

Алекса Шантић — Свет
Иво Титико — Под маглом
Милутин Ускоковић — Пауци

Да ли је поред сваког писца стављено име дела које је он написао или су притом направљене грешке? Потрудите се да погодите, а ако не знате погледајте одговор.

(Нушић — Свет; Ускоковић — Дошљаци; Шантић — Под маглом; Илић — На Вардару; Титико — Пауци).

Која је најдужа река...

Овде ћемо вам набројати десет река:

- 1) Колубара; 2) Босна; 3) Вардар; 4) Сава; 5) Неретва; 6) Млава; 7) Морава (заједно с Јужном Моравом); 8) Врбас; 9) Уна; 10) Цетина.

Да ли су ове реке побројане према дужини тока? Ако нису

како би изгледао ред почевши од оне чији је ток најдужи?

Дакле, размислите на решите! Ако не знате, погледајте одговор.

- (Ред би био овај: 1) Сава, 2) Морава, 3) Вардар, 4) Босна, 5) Уна, 6) Врбас, 7) Неретва, 8) Колубара, 9) Млава, 10) Цетина.)

Када је била прва битка...

У нашој историји било је више великих битака, па вам овде дајемо неке од њих, с назначењем места где су се одиграле:

Цер, Косово, Колубарска битка, Марица, Кајмакчалан, Иванковац, Добро Поље, Куманово, Брегалница.

Да ли су ове битке поређане временски тачно? Ако нису какав би требало да буде ред по времену кад су се догодиле? Размислите, па одговорите!

(Ред би био овај: Марица, Косово, Иванковац, Куманово, Брегалница, Цер, Колубарска битка, Кајмакчалан, Добро Поље.)

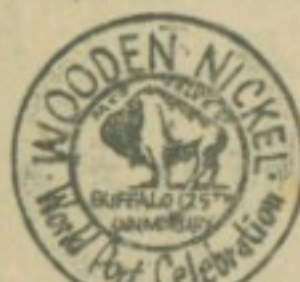
ФЛАШ ГОРДОН ЗАРОБЉЕНИК ЉУДИ ИЗ СВЕМИРА

ОД ИДУЋЕГ БРОЈА
НОВИ ДОЖИВЉАЈИ
Флаша Гордона

Ripley's

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

ДРВЕНИ НОВЧИЊИ

БИЛИ СУ СЕПТЕМ БРА 1957 УПО-ТРЕБЉАВАНИ КАО ЗАКОНИТО СРЕДСТВО ПЛАЊАЊА У БУФАЛУ (САД)

ХАВАЈСКИ ПУЖ - ПЕРЕЦ
ИМА ЛУШТУРУ ИЗУВ-ЈАНУ КАО ПЕРЕЦ

ЖЕНА КОЈА НИКАД НОГУ НИЈЕ СКЛАПАЛА ОЧИ

ЗБОГ ТОГА ШТО ЈОЈ ЈЕ ВРАЧАРА ПРОРЕКЛА ДА ЋЕ УМРЕТИ НОГУ, РУСКА КНЕГИЊА ЕВДОКИЈА ГАЛИЦИН (1780-1849) ПРИРЕ БИВАЛА ЈЕ, ОТАДА ПА СВЕ ДО КРАЈА ЖИВОТА, СВАКЕ НОГИ БАЛЛОВЕ И НИКАД ВИШЕ НОГУ НИЈЕ ЛЕГЛА У ПОСТЕЉУ. СПАВАЛА ЈЕ САМО ДАЊУ И УМРЛА ЈЕ У СЛУ - УСРЕД ДАНА

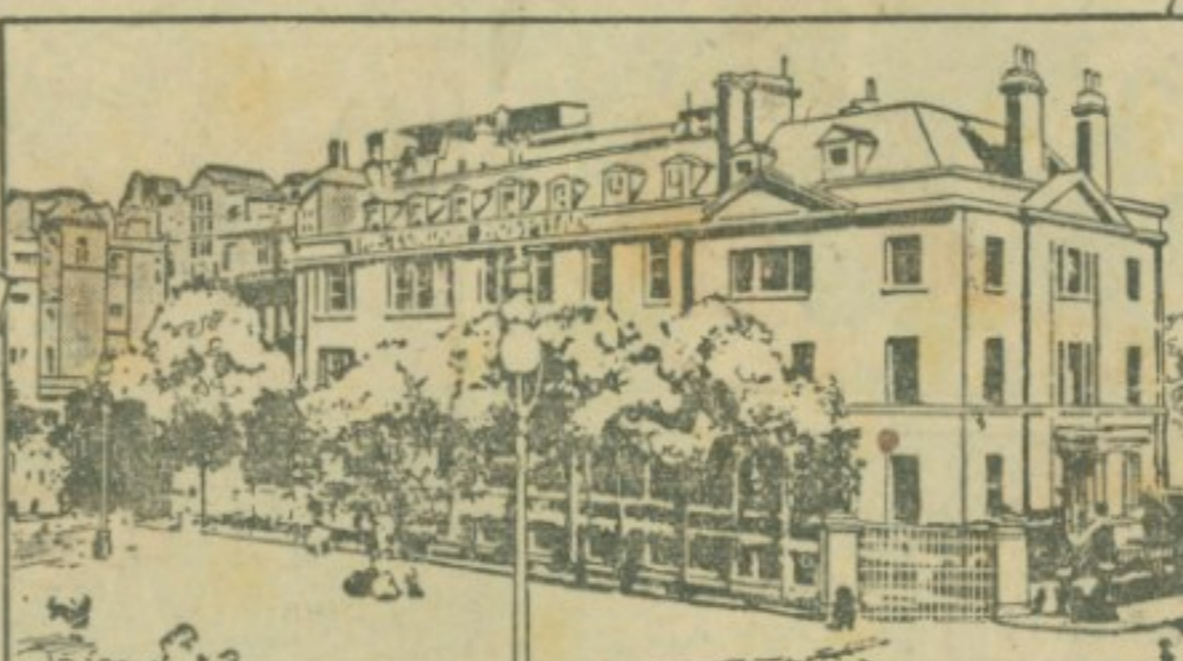
ПОГРЕБ КИТА

ИНДОКИНЕСКИ РИБАРИ СМАТРАЈУ КИТОВЕ СВЕТИМ ЖИВОТИЊАМА И КАД НАЂУ МРТВОГ КИТА НОСЕ ГА У СВЕЧАНОМ ПОГРЕБНОМ ПОВОРЦИ НА ИСТИМ МРТВАЧКИМ КОЛИМА КОЈА СЕ УПОТРЕБЉАВАЈУ ЗА ПРЕМИНУЛЕ ЧЛАНОВЕ КРАЉЕВСКИХ КУЋА И САХРАЊУЈУ ГА НА КРАЉЕВСКОМ ГРОБЉУ

РИБАР КОЈИ НАЂЕ МРТВОГ КИТА СМАТРА СЕ ЊЕГОВИМ ПОСИНКОМ И АУТОМАТЕКИ ДОБИЈА ТИТУЛУ ПРИНЦА

"ГЕНЕРАЛ ЦЕКО" МАЗМУН БАБУН УМЕО ЈЕ ДА СЕ ПОТПИШЕ ЛОНДОН (1803)

ЛОНДОНСКА БОЛНИЦА

ДАНАС ЈЕДАН ОД НАЈВЕЋИХ МЕДИЦИНСКИХ ЦЕНТРА У СВЕТУ БИЛА ЈЕ ОТВОРЕНА 1740 ГОДИНЕ С КАПИТАЛОМ ОД ЈЕДНОГ ШИЛИНГА

Храна за 30.000.000.000 људи

Лист „Комсомолскаја Правда“ доноси предвиђања неколицине совјетских научника о достигнућима науке у току следеће деценије. По њиховим речима, за десет година:

★ прекоокеански саобраћај обављаће велике атомске подморнице;

★ човек ће спавати само два часа на дан, што практично значи да ће живети 20 година дуже;

★ захваљујући проналаску нових хемиских елемената, моћи ће да се обезбеди храна за 30 милијарди људи на Земљи;

★ електронски „мођови“ пре водиле тренутно сваки текст ма са кога језика;

★ човек ће продрети у унутрашњост Земље до дубине од 20 километара;

★ биће откривен нов метал, много отпорнији од челика и тако тврђ да ће моћи да се употребљава у листовима танким као папир.

Аутоматска гаража

У Њујорку је отворена гаража за аутоматско примање и издавање аутомобила. Један је дини човек, простим окретањем кључића, управља смењтајем 200 кола. Сопственик аутомобила има само да утера кола кроз улаз; одмах потом „магични“ кључ ставља у покрет металне „прсте“, који их гурну на нарочиту носилку, одводе у њихов одељак и тамо их затварају. Кад сопственик дође по кола, овај поступак се понавља, само у обрнутом смислу. Аутоматски се израчунава чак и то колико су кола остала у гаражи, као и износ који треба платити.

С једним пријатељем ушао сам у цвећарску радњу у Сан Франциску.

— Колико је времена потребно да пошаљем неколико ружа у Рејкјавик на Исланду? — упита он продавца.

Цвећар узе једну књигу, поче да је прелистава и одговори:

— Да видимо... У Рејкјавику

Да видимо...

имамо два цвећара који су чланови међународног удружења за цвеће. Они сада имају руже, каранфиле, јоргован и кринове. Мислим да је потребно око три часа.

Док је цвећар записивао поруџбину, у радњу је ушао још један купац.

— Хтео бих да пошаљем цвеће на Мадагаскар. Да ли је то могућно?

— Свакако. Имамо три цвећара у Тананариви.

У принципу, цвеће се може послати готово у све земље света. Ова могућност настала је на тај начин што су се цвећари разних земаља удружили пре двадесет година и основали међународно удружење — Интерфлору.

Интерфлора данас има око 19.000 чланова из 107 земаља. Она сваке године изврши преко пет милиона поруџбина телефоном, телеграфом радијем или обичном поштом.

Претседник ове организације је један цвећар из Мисурија. Он често путује по свету и усавршава начин пословања. По његовим речима, читава ова трговина заснива се на поверењу и великој љубави према цвећу. Поруџбина се врши на тај начин што се код једног цвећара члана Интерфлоре изабере цвеће и да се тачна адреса особе којој се оно шаље. Цвећар, телефоном или другим начином, преноси поруку члану Интерфлоре у том граду и за неколико часова цвеће се уручује.

Занимљив је случај једног младића који је својој вереници сваког дана слао букет цвећа. Како је она дуже времена путовала по разним земљама, цвећари су се обавештавали преко туристичког бироа куда је одлазила, тако да је свако јутро ипак добијала цвеће.

ЕСКИМИ СУ ДОБРИ ФУДБАЛЕРИ

Прва фудбалска утакмица на Гренланду одиграна је недавно. У сусрету с тимом америчких војника, Ескимима су изгубили са свега 4:2. „Својом добром игром Ескимима су нас задивили, рекао је капитен америчке једанаесторице. Има међу њима талената који би правилним тренингом постали одлични фудбалери.“

»БАНКА МАТЕРИНСКЕ ЉУБАВИ«

Поред очне, коштане и крвене банке — како се у болницама називају резерве ових чувствених органа које служе за указивање хитне помоћи болесницима и озлеђенима — Меморијал-болница у Чикагу има од недавно и „банку материнске љубави“. Психијатар те болнице др Хенри Фајнберг запазио је да се болесна деца која нису окружена довољном љубављу и нежношћу, јер њихове мајке било из којих разлога не могу често да их обилазе, много спорије опорављају од оне која свакодневно виђају своје мајке. То га је побудило да створи „банку материнске љубави“. Четири жене, пре старатајке него мајке, добровољно су се пријемиле ове дужности. Оне су презеле на себе оно за што болничке сестре, преоптерећене другим пословима, немају времена. Стрпљивим наговарањем „мајка“ приволи малог болесника да једе, ако плаче нежно га теши, ако већ може да устане игра се с њим, узима га на крило и прича му бајке. У почетку дете се обично устручава пред непознатом женом, али га њена благод и доброта убрзо освоје и оно једва чека јутро да поново угледа „мајку“. А кад оздрави, тешко се растаје од ње.

ГДЕ СЕ НАЈВИШЕ ТЕЛЕФОНИРА?

Грађани Аљаске највише говорe телефоном. Сваки од њих у току једне године обави просечно 630 телефонских разговора. На другом месту су грађани Хаваја са 530 разговора, а затим долазе Канађани са 455 и Американци са 426 телефонских разговора.

Најџаг
из
за
се
ге

Самбар је врста јелена који живи у Јужној Азији. Може бити висок преко једног метра и веома је снажан. Обично се крећу у групама од 4 до 12. Дању мирују, а ноћу траже храну на плантажама шећерне трске. Како су снажни и велики, с јаким роговима, тигар их напада само из заседе, с леђа.

хелије. Свако јутро су приређивали „концерт“ који је трајао 25 минута. За то време, на своје велико изненађење могли су да примете како се под

К О Н Ц Е Р Т Б И Љ К Е

Охрабрени овим, Синг и Поннах решили су да понове опит с једном врстом мимозе. Као што је познато, она је необично осетљива и на најмањи додир склапа своје лишће. Научници су дуго размишљали какву врсту музичког „програма“ да ставе на „репертоар“ за ову биљку. Избор је пао на стару индиску песму у којој се слави лепота зоре. Песма се зове „Маја малвагола рага“. Одлучено је да се „концерт“ одржи три узастопна јутра, између 6 и 7 сати, и да свирање траје 25 минута. Ради упоређења, у суседну лабораторију донети су слични примерци биљке, само што они нису имали то „задовољство“ да слушају јутарњи концерт.

Цео дневник овог експеримента и закључке научници су прочитали на Међународном конгресу ботаничара који је одржан прошле године. Према овоме, све мимозе с којима су вршени опити показале су велику осетљивост на звуке виолине која им је свирала стару индиску мелодију. Не само да су биљке двапут више израсте од оних у суседној соби, већ су и њихов цвет и њихово лишће били двапут већи. У истом извештају индиски ботаничари су изнели сличне резултате постигнуте и с другим растњем.

Засад није могуће објаснити како музика утиче на биљке, као што се још не зна ни права природа њеног утицаја на друга жива бића, па ни на човека. О томе не могу још ништа да кажу ни два индиска научника. Њихови брижљиво вођени опити и савесно састављен извештај говоре да музика са виолине утиче на раст биљка и да мелодија има дејства на цитоплазму која се налази у биљци. Покушај, иако засад са скромним резултатом, оригиналан је и значајан.

Научници се одавно труде да установе у чему се састоји физиолошки утицај музике на жива бића. Мно-го је опита извршено над људима и животињама, али добијени резултати нису расветлили загометку. Чак и многи поуздани методи испитивања у биологији показали су се немоћни. Један индиски научник, по имену Бос, који је сматрао да биљке треба посматрати као и животиње, јер су и оне жива бића, био је решио да испита како музика делује на растње. Нажалост, Босови закључци о овој појави, које је штам-по у више махова између 1917 и 1929 године, врло су спорни. Ипак, после његових експеримената било је сасвим јасно да је музика коју је он

изводио у својој лабораторији на неке биљке имала одређено дејство.

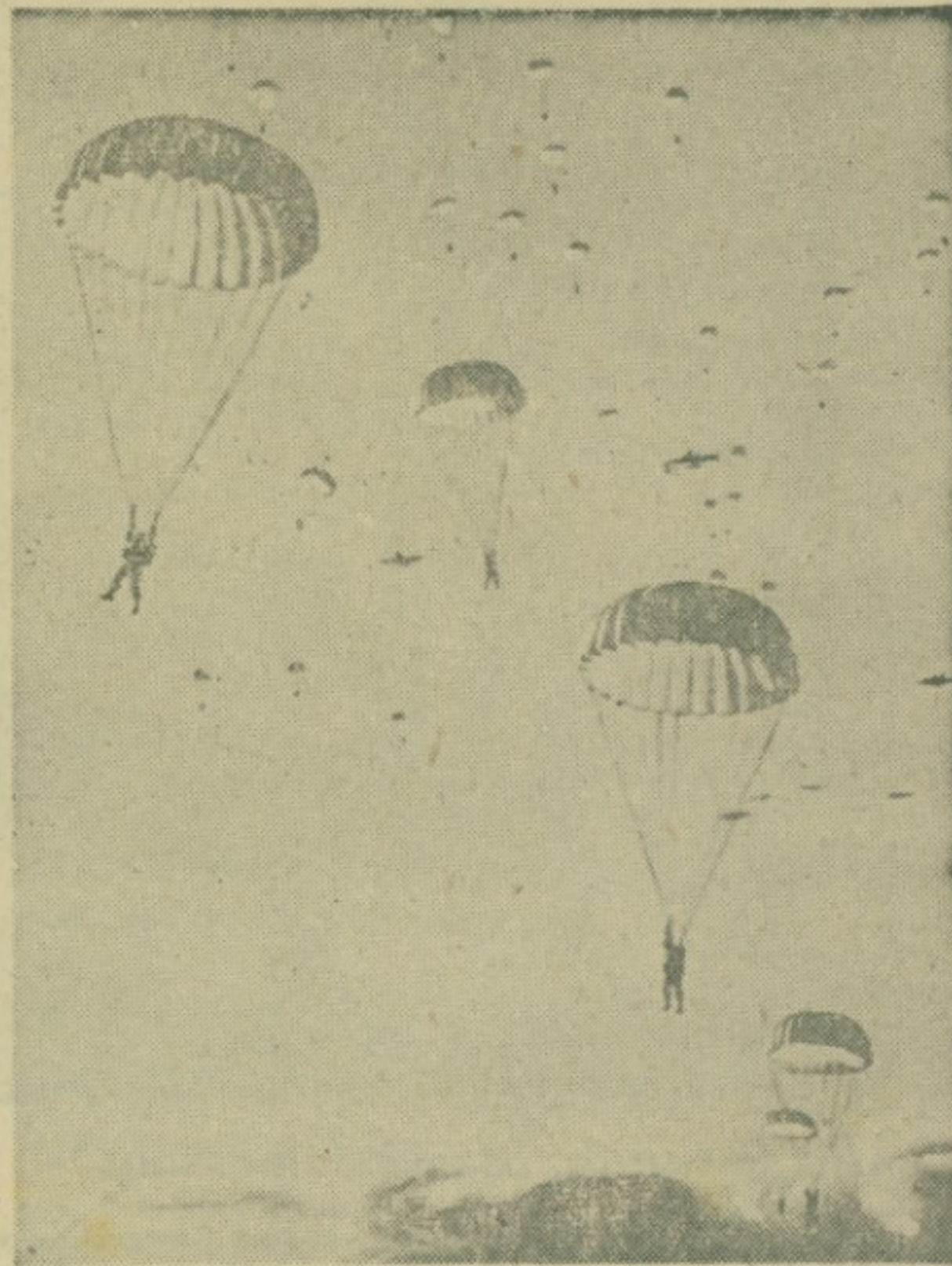
Босова испитивања и закључци брзо су пали у заборав, али се његова замисао није заборавила. Нови експерименти у овом правцу вршени су такође у Индији, и 1953 године, на Конгресу индиских научника, био је поднет један значајан реферат, у коме су доктори Синг и Поннах изнели резултате својих опита.

Ова два ботаничара испитивали су утицај музике на једну водену биљку која не расте у Европи, а у Индији се налази само у водама које не отичу. Изабрали су баш њу зато што по у више махова између 1917 и 1929 године, врло су спорни. Ипак, после његових експеримената било је сасвим јасно да је музика коју је он

дејством музике хелије брже крећу, а чим би звуци преста-ли у листу је бивало све као пре.

Први производ од најлона

Године 1927, доктор Уолес Каротер запослио се у лабораторији једног предузећа. Тада је имао 31 годину; био је тек завршио студије на Харвардском универзитету. Он је руководио једном групом увезбаних хемичара којима је била дужност да што боље проуче израду вештачког влакна које су стручњаци наслућивали. У прво време, њихов рад је имао чисто научни карактер, али после две године догодило се нешто што је изазвало револуцију у текстилној индустрији. Из једне растопине извучено је неко необично влакно. Уколико је више испитивано и пробано, оно је показивало да добија све боље особине. Идућих неколико година извршени су многобројни опити. Најзад, 27 октобра 1938, готово десет година после првих испитивања, појавило се прво синтетичко влакно под именом најлон, од кога су почели да се израђују разни производи. Занимљиво је да су падобрани били један од првих производа направљених од најлона.

РАЗНА ИМЕНА ЈАПАНА

Познато је да се Јапан назива и Нихон или Нипон, што значи Земља излазећег сунца. Тако су га још у давна времена назвали Кинези, пошто се Јапан налази источно од Кине. Они су то изговарали Зипон, а Марко Поло је ову реч забележио као Зипанг, па отуда Цепен — енглески, Жапон — француски, Јапан — немачки, Батоне — италијански, итд.

Али, нису то једини изјави за Јапан. Према старим јапанским летописима, богиња Аматерасу издала је заповест бо-жанском принцу Аме-но-Ошими да напусти божански дом и оде у земљу Тајосихара-Циаки-Нагајоаки-но-Мицухо-но-Куни.

Два значења дају се називу Акицунима: Земља јесени и малих затона, и Земља која личи на змаја у лету.

Назив Јамато би значно „велика тишина“, али се не зна порекло овог имена. Неки тврде да је Јапан назван тако по централној провинцији Јамато, док други сматрају да је име дато по томе што је Јапан планинска земља (јама — планина, то — место).

Исто тако, ништа се не зна о пореклу назива Фусаку, сем да значи: Земља дудова. Према једном старом кинеском извору, на двадесет хиљада кинеских миља источно од Кине постојала је једна земља с тим именом, где су расли дудови у изобиљу.

Забележен је и назив О-Јашима или Осам великих острва. Тврди се да је у старим књигама и аналима нађено још десет имена за Јапан.

ЈАПАНСКИ КЕДАР

Суги, јапански кедар који расте по целом Јапану, тако се зове зато што му је стабло сасвим право (суги — усправан), достижући понекад висину од 60 до 90 метара и дебљину до десет метара. Међутим, јапански кедар је још више познат по својој старости: има стабала старијих од хиљаду година.

Пошто је висок, од сугија се производе греде за велике грађевине или телеграфске стубове. Јапански мостови у старо време били су прављени од сугија.

Најстарије кедрово дрво у Јапану нађено је у селу Охсу-ги (Велики Суги), у префектури Кочи. Сматра се да оно има више од две хиљаде година. Доњи део дрвета има обим од тридесет метара и грана се у два стабла, на тридесетак сантиметара изнад земље: на „мушки“ и „женски“ кедар. „Женско“, јужно стабло, има у обиму 18,91 метара, а високо је 64,21 метра, док „мушко“ или северно стабло има у обиму 16,1 метара, а висина му је 53,64 метра.

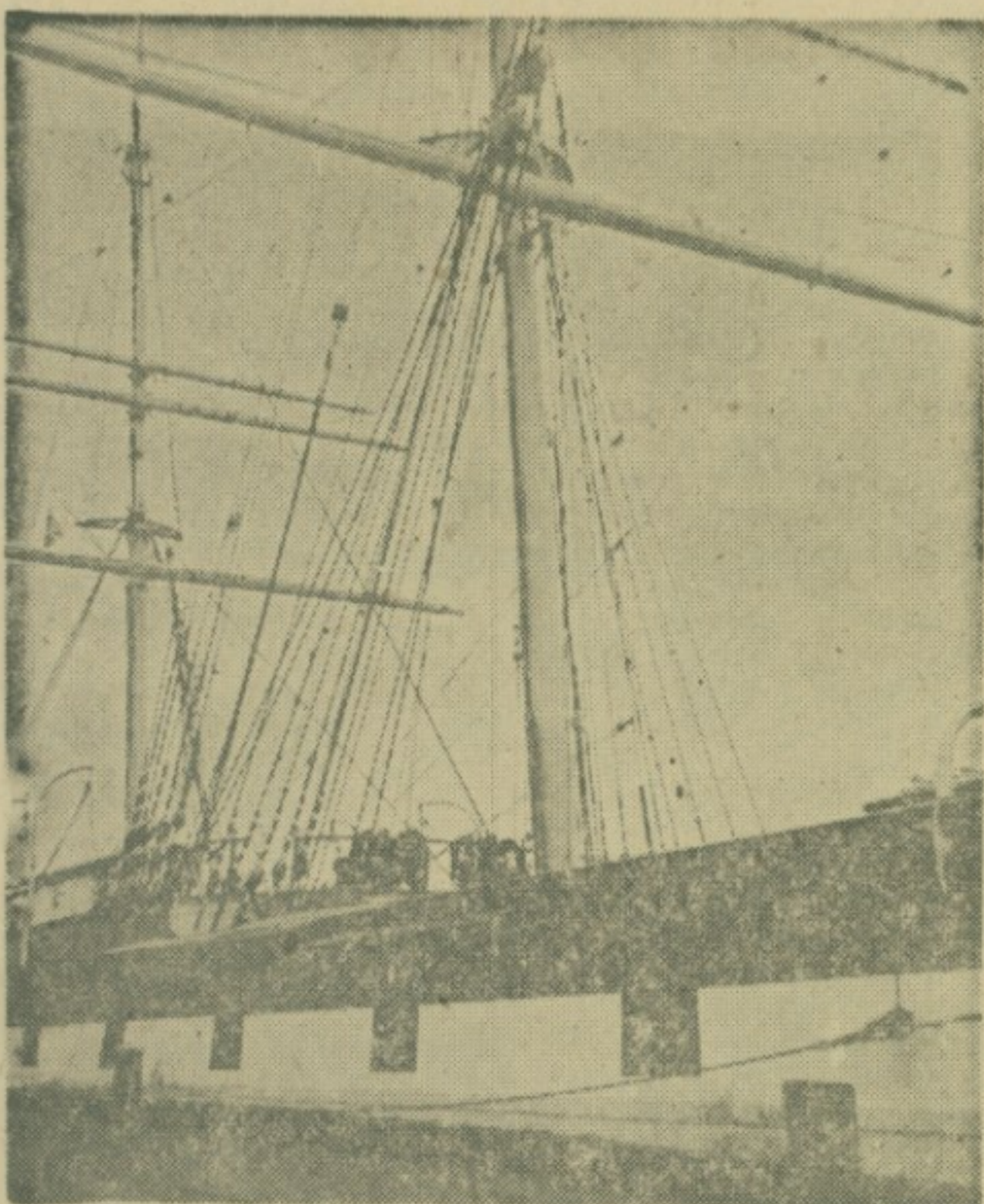
ФУДБАЛ У ЈАПАНУ

Фудбал се играо у Јапану још пре хиљаду година. Али, тај јапански спорт уопште не личи на садашњи фудбал. Јапански „фудбалери“ обучени су у своју старинску свилуену одећу, извезену златом, и носе шешире чудних облика. И данас се богати свет у Киоту, центру јапанске културе, бави тим спортом. Играју два тима, а „мапије“ представљају борови, јавори или трешње засађени у дрвеним сандуцима, између којих се убације лопта ногом.

Не-по-де-гу-бу-В-и-к-и-н-г

СВРШЕНЕ СЕ

Из времена „златне тропице“

Јануара 1848, код Сатерс Мила у долини Сакраменто, у Калифорнији, пронађено је злато. То је изазвало незапамћену узбуну и масе света кренуле су према Калифорнији не би ли им се насмешила срећа. Тако је настала „трка за златом“.

ЗАШТО КАЖЕМО ГРОТЕСКА

Године 1516, славни сликар Рафаел и његови ученици почели су, по поруци папе Лава X, да сликама украса

вају Ватикан. Ч педесет и два паноа биле су претстављене сцене из Старог и Новог завета. Тај њихов рад временски се подударно са откривањем античких зидних слика у рушевинама старих римских здања императора Тита. На тим старим сликама, људи и животиње „израстали“ су из растворених цветних пупољака, тела девојка стапала су се са цветним орнаментима и губила се у њима.

КАНЦЕЛАРИЈА

Реч канцеларија дошла нам је из западних, тачније речено католичких, земаља. „Канцела“ на латинском значи — решетка. Тако се у католичким храмовима, где се богослужење обавља на латинском језику, називала решетка која дели олтар од осталог дела храма. Кад су се сличне решетке ја-

вавиле и у грађанским установама у Италији, чија је сарха била да оделе службена лица од посетилаца, њих су такође назвали канцеларијама, а простор иза решетке — канцеларијом.

Рано у зору, караван наше геолошке експедиције, прешавши велику пустињу Каракум, спустио се с равних платоа у клисуру — почео је своју причу совјетски геолог С. Прусак. — Само је равномерно корачање камила нарушавало тишину која је царо-

Видео сам

вала свуда наоколо. Али ево, као весник блиског насеља, допро је однекуд да веж пса чији се ехо стотрук одбио од зидова клисуре. Камиле, чувши лавез, успориле су ход.

Клисура се отворила и на видлику су се указале црне тачке — овце и козе. Стадо је предвођено пастиром, замислио за брдо.

Наједном, Хидир, наш водич, баши узде челне камиле и потрча према стаду. Предосећајући да се догађа нешто необично, побох за њим.

На врху брежуљка угледах сам усамљену козу која је мирно стајала. Хидир, стигавши на неких сто корака од ње осврте са и рече ми:

— Погледај! Сад сам га уловио. Одавном он краде...

Знао сам да се налазио недалеко од аула (аул је номадски логор, село или заселак) у коме је живео наш водич Али, долова нигде нисам могао да видим.

Коза се није мицала, само је махала својим кратким репом и жалосно мекетала. Више ништа нисам видео. Хидир се осмехну, а у његовом погледу лако се могла прочитати благе порука: „Ех, ти, варшанине!“

Скинуо је с рамена врећу и давши ми знак да пођем за њим, брзим кораком пошао је према кози. У десној руци држао је штап, од кога се никал није растајао.

Зауставивши се на двадесетак корака од козе, он чуч-

ПРВИ ЕСКИМИ У РУДНИЦИМА

На западној обали Халзоновог Залива, на рукавцу Ренкин, удаљеном 400 километара од поларног круга, постоји канадски рудник никла. Зато што је то једна од најређе насељених области на свету, Канађани су тешко долазили до рудне снаге међу својим суграђанима, па су одлучили да позову у помоћ Ескиме. Замисао је успела и рудник никла у Ренкину има данас на списку педесет Ескимина који копају руду. То је први случај да они улазе у подземне шахтове.

Ескимци су се, и поред невичности, показали као вредни копачи. А да би их задржали на раду, руководиоци рудника су за њих установили нарочите повластице: дозвољено им је да иду у лов и риболов, нарочито за време велике сеобе карибца, на шта остали радници немају право, затим да лове фокс харпуном и пушком и да свако вече бесплатно гледају биоскопске претставе.

Ескимци су се привикли на нов начин живота. Иако су на санкама које вуку пси дошли из ледених земуница, у којима су цео живот провели, они се не туже на нове услове, јер су углавном наставили да живе својим начином живота. Тако је управа канадског рудника никла решила два проблема одједном: поред рудне снаге, осигурала је и довољну количину меса за исхрану радника.

ну, показујући ми прстом на животињу. Тек тада сам угледао допова. Огроман гуштер

својим

варан, спутавши својим дутим репом задње ноге козе, прилепио се за њено виме. Његово уживање било је толико велико да је, сисајући топло млеко, чак затворио очи.

— Козодој... Чим се коза помери, он упије зубе у виме. Због тога она, јалница, тако мирно стоји. Лукавац... — тихо ми рече Хидир.

Нисам могао да се уздржим а да не прснем у смех: варан баш као какво јагње, гурао је њушком виме, тражећи још млека.

Чувши смех, гуштер је одмах одмотао реп. Коза је журнула и нестала за брдом. Међутим варан није ни помишљао на бекство. Стајао је на својим

Једна од најомиленијих кинеских дечјих прича је прича о Цао Чунгу, дечаку који је измерио слона. Догађај испричан у њој истинит је, а збио се веома давно.

Пре више од 1800 година, Хсијен Ти, који је у то време био кинески цар, имао је за свог првог министра човека по имену Цао Цао. Једног дана, неки високи чиновник из једног удаљеног краја Кине послао је првом министру необичан поклон — слона!

Слон је био огроман и Цао Цао је желео да дозна колико је поклон тежак. Сазвао је све своје пријатеље и мудре саветнике не би ли они некако израчунали колико је животиња тешка. У то време Кинези су мерили ствари на једноставној, малој ваги. На њој су се могли измерити цаклови с пиринчем, али не и нешто тако огромно као што је слон.

— Немамо довољно велику вагу, — изјави тужно најмудрији међу мудрацима.

Сви су седели у кругу и, с главама заривеним у шаке, мислили и мислили. Али, нико ништа није умео да смисли.

Цао Цао је имао малог сина, Цао Чунга, дечака од шест година. Малишан је био сав уسخиен, јер је тада први пут у животу видео слона. Питао се да ли ће моћи да га јаше и да ли можда слон не уме да изводи какве вештине. Како је то била највећа животиња коју је икад видео, Цао Чунг је такође желео да зна колико је слон тежак. Док је стајао и гледао га, чуо је разговор мудраца. Тада је и сам почео да размишља како би се слон могао измерити.

Најзад, Цао Чунг рече оцу: — Знамо како би се то могло учинити!

Цао Цао је веома волео

кратким шапама и претећи шибао врхом репа.

Хидир коракну напред. На те варан отворио чељуст пуну зуба и избацио дуг, као у змије рачваст, црвен језик. Ја и нехотице устукнух и ухватих Хидира за руку. Али, он смелс приђе и примесе варановој чељуст свој штап. Као разјарен пас, варан га дограби зубима засикта, наду врат и бокове и

рођеним

стаде да удара репом, трудећи се да досегне ноге свог непријатеља. Хидир то није збунило. Стежући штап чини је други крај варан загрисао, махну руком да приђе.

— Не бој се. Чељуст му је укочена. Неће он сад пустити штап. — бодро ме је Хидир — Узми врећу и држи. Не бој се...

Варан је злим очима гледао

свог непријатеља. Хидир га је с великим напором одвојио од земље и башио у врећу.

Кад је у авлу Хидир развежао врећу, гуштер је још држао штап у зубима. Помоћу те „дршке“ Хидир га је и извукао напоље.

— Држи! — и он ми пружи крај штапа.

Чим се штап нашао у мојој руци, Хидир вешто и хитро скочи на варана и, прикљештивши му коленима дуги реп притисну му главу к земљи.

Смели довац довикну нешто на туркменском свом десетогодишњем сину који је стајас с групом дечака. Малишан је пришао и, чучнувши крај варана, хитро и јако стегао му је једну шапу дугачким ужетом чији је други крај био причвршћен за један колац. Тада је отац отворио гуштеру уста извукао штап и отскокно.

Варан се није ни покренуо. Био је то огроман, леп гуштер дуг готово метар и по.

Хидир ми је после испричао чиме се варан храни. Он лови и прождире све чега се дочепа. Својим оштрим зубима у стању је да човеку као од шале одгризе прст. Али, ако се припитоми, може да буде чак и користан, јер се тада ниједан гмизанац не усуђује да приђе насељу.

— Само, остаће увек љуби-

очима

тељ млека... козодој, — заврши Хидир уз осмех. — Чим се козе врате, покушаће да дође до њиховог млека.

ДЕЧАК КОЈИ ЈЕ ИЗМЕРИО СЛОНА

свог синчића, зато се насмеја и одговори:

— Добро, пошто ниједан од мојих мудрих пријатеља није смислио начин на који би се то могло учинити, можемо да пробамо твој.

И први министар каза својим потчињенима да учине

у чамац. Под његовом тежином, чамац закрчка, зашкрпна и дубље потону у воду. Дечак рече:

— Рад начините споља на чамацу зарез на оној висини до које вода допире.

Кад је и то било учињено, Цао Чунг им нареди:

оно што им дечак буде рекао.

Наравно, они нису веровали да је једно дете могло да реши оно што њима, најпризнатијим мудрацима у земљи, није пошло за руком, али су учинили како им је његов отац наредио.

А Цао Чунг је рекао мудрацима:

— Нађите чамац довољно велик да у њега може да стане слон и довозите га пред нашу кућу.

Кад је то било учињено, дечак им рече да слона утерају

— Изведите слона на обалу и напуните чамац камењем, али тако да потоне тачно до оног зареза који сте начинили.

И то је било извршено.

— А сад, — рече им Цао Чунг — изнесите то камење на обалу и измерите га на ваги. Кад саберете тежину свих каменова, знаћете колико је слон тежак.

Кад су мудраци видели да је дечакова рачуница тачна, честитали су првом министру што има тако паметног сина.

При првом таквом покушају имао је 11 година.

Празна заклетва и извори инспирације за дела

Овај дечак из Нанта, који је имао обичај да дуго сањари пред кавезима с папагајима у једној улици свог родног града, и да исувише страшно прати погледом једрењаке који

Жил Верн

су долазили и одлазили, не стао је једног лепог дана из родитељске куће у Шантенеју крај Нанта.

Исте вечери, његов отац, који је био бележник, пошао је у потеру за синџиром и искрцао га с једрењака „Коралије“ који је пловило према Индији.

Отсад њу путовати само у сновима — обећао је мали Жил својој уплаканој мајци.

Разуме се, ово је била празна заклетва, јер је Жил Верн за свог живота путовао врло много, и са задовољством. Кад је прешао педесету, имао је за собом безброј путовања, тако да је његова добра и нежна жена на већи део свог брачног живота провела у паковању и распакивању кофера, укуцавању и откуцавању сандука.

Чудно је како је Жил Верн црпао своју инспирацију са веома сиромашних извора. Да би му се родила идеја за писање „20.000 миља под морем“, њему је било довољно да за време свог путовања у Америку на пароброду „Грејт Истерн“, чуеном у оно време, чује причу о спуштању првог прекоокеанског кабла, које је овај брод обавио приликом свог претходног путовања. А за „Пут око света за 80 дана“? Што је овај роман написан и-

мамо да захвалимо једном туристичком проспекту који је доспео у Вернове руке, у коме се хвалила и величала брзина нових превозних средстава. Укратко, Жил Верн, краљ маште и снова, тражио је врло мало чињеница од стварног живота. И сасвим је логично што су његови снови заслужили толику славу. Његове књиге пре-

ја. Тада он одлази у Париз да тражи заборав и уписује се на права. Жил Верн полаже испите, али неће наследити очево место бележника у Нанту, нити ће постати морнар попут свога брата Пола.

Одјаци славе одзвањају као експлозије

Зар није јединствен и донекле симболичан стичај околности да је један слепац указао Жил Верну пут који се пред њим отвара. А тај слепац човек то је Жак Араго, брат чувеног астронома, и сам астроном, који, упркос томе што је у педесетој години изгубио вид, остаје и даље неуморни путник. Он прича младом човеку о својим путовањима, а пред Жил Верновим очима равале су се слике.

»најмодернији писац филмских сценарија«

Данашњи изглед Жил Вернове радне собе

Што се тиче његовог реалног живота, он је био, као и сваки други, смењивање успеха и непријатности.

Дечак, који је 1847 страшно волео једрењак „Коралију“, са да се заљубио у своју рођаку Каролину. И већ је сањао о браку, али га Каролина одби-

Три године после тога Жил Верн се оженио једном љупком, младом удовицом из Амиејена и постао — мењач. И тек тада је успео да пође на своје прво истинско путовање. Неки његов колега мењач омогућио му је пут у Шкотску, чије га

мењача, јер је његова књига доживела брз и огроман успех.

Отада он неуморно пише, сељака се, прославља рабање свог сина Мишела, спушта у море свој мали брод „Сен Мишел“, затим једну луксузнију јахту, одлази у крају посету Сједињеним Америчким Државама са својим братом Полом...

А одјаци његове славе одзвањају као експлозије. Читав свет просто гута „Путовање у центар Земље“, „Децу капетана Гранта“, а нарочито „20.000 миља под морем“ и „Пут око света за 80 дана“. Жил Верна обожавају, засипају га писмима са свих страна. У то време, због несрећне љубави према једној познатој глумици којој се цео Париз удварао и ласкао јој, он се повлачи у Амиејен и пун огорчења претвара се у мизантропа, заједљивог и свадљивог. Живи у свом засебном хотелу опасаном зидом, у једној малој соби на другом спрату свој засртјој тапетима и теписима, из које се пружао видик на пуст, оголео пејзаж.

У међувремену „Пут око света за 80 дана“ приказује се у једном париском позоришту и доноси богатство овом четрдесетогодишњаку кога не интересује ни новац ни слава. Одмах после тога у позоришту се приказује и „Михаило Строгов“ и постиже огроман успех.

Два пуцања

Најзад, утучен и поколебаног морала, Жил Верн се укрцава на своју нову јахту „Сен Мишел III“ и одлази на путовање по Средоземном Мору, а затим крстари дуж обала Норвешке и Ирске. То је уједно и његово последње путовање, јер 1886 године, 9 марта увече, догодила се драма о којој су новине донеле следећу вест:

„Господин Жил Верн враћао се својој кући, у Улици Шарла Дибоса 2, око пет часова по подне. У тренутку кад је ставио кључ у браву на улазним вратима, опазио је једног младића с великом брадом који је стајао на петнаестак корака од њега са упереним револвером. У истом часу одјекнула су два пуцања и пре но што је г. Верн могао да се снађе један метак забио се у довратак, док га је други погодио у леву ногу.“

Пазникућа, који је чуо пуцање, одмах је дотрчао и помогао г. Верну да савлада и разоружа непознатог младића. Запрепашћење г. Верна било је огромно кад је у агентуру препознао једног свог блиског рођака, старога 26 година. Младић је покушао ово убиство у тренутку нервног растројства. Због повређене ноге Жил

Верн је био веома дуго привезан за постељу. Кад се поново појавио на улицама Амиејена, његови многобројни пријатељи једва су га повлачили. Пред њима је био потпуно сед старац, који се поштапао, погрбљен и обрастао у браду, чији је неравномеран корак одзвањао по калдрми. Тада су га прозвали „Поларни вук“.

И вук се повукао у своју јазбину, боље речено побегло је у своје снове, своје стално прибежиште. Али, иако је живео повучено и усамљено, седе авантура које је он посетио клија у читавом свету. Мали читаоци „Путо око света за 80 дана“ постали су одрасли људи и, захваљујући Жил Верну, Навезен и Шарко упуштају се у борбу за освајање Северног пола, Вилдур Рајт и Бреге сањају о лету кроз ваздух, а Симон Лејк размишља о подморницама.

Године 1905 заувек су се склопиле очи Жила Верна. Али, педесет година касније упалило се магично око филмске камере дочаравајући нам његове визије. Ускоро ће једна филмска екипа стићи у Румунију да снима филм „Дворац у Карпатима“ по једном од најнеобичнијих Вернових романа, у коме он говори о љубави и — о филму. А тема је ова: неки човек је до лудила заљубљен у једно биће из снова, у сјајну певачицу која умире у цвету младости. После њене смрти он се затвара у неки стари дворац, док његов супарник лута по околним шумама и верује да је човек у дворцу укроа лепотицу и држи је у заточеништву. Верује у ово јер сваке вечери чује како се иза дебелих зидина дворца разлеже величествен женски глас који се није могао имитирати. Али, млада певачица је уистину мртва. Откуд онда њен глас? Човек који ју је тако лудо волео, захваљујући неким апаратима које је сам измислио, сада је на зиду своје собе у дворцу оживљавао слике вољене жене, док је из једне звучне машине излазио глас покојнице. Пошто је успео да продре у дворац, супарник је, скамењен од страха и запрепашћења, присуствовао — првој биоскопској претстави.

И тако се филм, који је прокреао Жил Верн, данас одужује великом пицу и визионару.

Жил Верн је остарео и пријатељи су га називали „Поларни вук“

У четрдесет и четвртој години Жил Верн је богат и славан. Али, он напушта Париз и повлачи се у Амиејен, где на дан Вериде своје старије кћери Валентине први пут чита своје ремек-дело „Пут око света за осамдесет дана“.

Педесет година после своје смрти, Жил Верн је постао „најмодернији“ писац филмских сценарија.

Досад су направљена три веома успешна филма по његовим романима: „20.000 миља под морем“, „Михаило Строгов“ и „Пут око света за 80 дана“.

Чудно је како је овај човек, који је отворно врата у непознати свет за четири генерације читалаца, целог живота узалуд покушавао да и сам побегне.

РЕТКА ИСТОРИЈА

Још 1884, у седмој години живота, Алиса Китон, ступила је као чистачица у једно предузеће у Дербију, у Енглеској, да би помогла својој мајци удовици. Пуње 73 године — сада јој је 80 — радила је у истом предузећу, а није изостала такорећи ниједан дан. У њену част приређен је ових дана пријем за цео колектив предузећа.

БРЗА УСЛУГА

Службеници једне продавнице бензина у Паризу добили су недавно ролуше, да би их брже могли да услуже нервозне шофере који се зауставе пред њиховом пумпом. Пошто се догађа да у исто време чека читав колона аутомобила, службеници на ролушама брзе стигну и до последњег у реду

ПОРЕКЛО ЕНГЛЕСКИХ РЕЧИ

Од свих великих светских језика, енглески има највише речи које су узете или воде порекло из неког другог језика. Испитивањем 20.000 енглеских речи које су најчешће у употреби, утврђено је да су 6.719 француског, а 333 немачког порекла.

Огела у аутомашима

Амерички продавац конфекције Хесери Риплсон закључио је да одлазак у продавнице и куповина одела одузимају запосленим људима много времена, па је по својим напратиме наручио специјалне аутомате, које ће поставити на прометним местима у неколико већих градова САД. Ови аутомати су због свог савршенства, изазвали огромно интересовање. Они се састоје од преграда за 20 комплетних одела, 40 пари дугих и кратких панталона, 40 комада разних кошуља — од најлуксузнијих до најјевтинијих — и 50 до 100 преграда за шипеле, машне и друге ствари. Из ових аутомата могу да се снабдевају и жене. Богато украшена витрина, дуга шест, висока 1,90, а широка

0,80 метара, пружа све што је потребно за женско одевање. Кад се убаца одређена сума новца и добије жељени предмет, купац одмах може да га проба у нарочитој кабинци за коју ће кључ наћи такође у прегради, поред робе. Ако величина одговара купцу, он кључ од кабине поново ставља у фах и затвара га. Ако су му например, панталоне мало дугачке, купац се телефоном јавља фирми Риплсон и већ сутра долази кројач који ће их скратити. Ако, пак, купац није задовољан робом, он може да је поново стави у преграду, да притисне једно дугме и у мали микрофон изговори адресу, на коју му у најскорије време стигне уплаћени новац.

На Теразијама, где се данас налази палата у којој су смештени „Турист-експрес“, „Јез“ и друга предузећа, дизала се зграда коју вам приказујемо на овој слици. У другој половини прошлог века у њој се налазила „Гостиница код Париза“, а после тога хотел „Париз“. Зграда је после рата срушена и на њеном месту подигнута ова палата.

НЕПРЕКИНУТА НИТ...

ПРИМАДОНА

Аделина Пати (1843 — 1819) прославила се у Росинијевом „Севиљском берберину“ и у Моцартовим операма. Њено певање доводило је гледаоце до усхићења

дарености, међу првима показала будућим генерацијама примadona како треба да се понашају кад имају леп глас а притом су још и у праву. Позвана 1741 године у Дрезден да пева на двору Августа III она је, кад се дигла завеса, угледала монарха у ложи у гласном и живом разговору с неком женом. Уверена што јој домаћин не указује више пажње, Фаустина Бордини, уместо да почне своју арију, развикала се из свега гласа гледајући у краља:

— Ћути, заповедам ти!
Непажљиви домаћин замукао је тада усред реченице да би примadona могла да пева.

Пуних 30 година правила је скандале

Паста (1798 — 1865), италијанска певачица, почетком XIX века тумач Белинијевих опера, остала је ненадмашна у овим ролама

своме гласу, волела себе, тако да је једном, возећи се улицама Париза кроз шпалир одушевљеног народа, између балкона и прозора начичканих светом, узвикнула:

— Како бих желела да се налазим на једном од ових прозора да бих могла да гледам себе како пролазим улицама!

За певачицу Сент-Ибери тврде да је била прва која се у дрочици појавила на сцени. Дотад је освештани обичај био да се и у ролама сиротица примadоне појављују у тешким хаљинама од свиле и златног веза, у облаку најдрагоценијег перја. После пр-

ку, 1824, као Дездемона у „Отелу“, а насловну улогу певао је њен отац. О том дебију отац је само недељу дана пре претставе обавестио кхер и то на овај начин:

— Дебитоваћеш у суботу и мораш да будеш одлична Дездемона. Ако не будеш добра,

Марија Малибран (1808 — 1836), шпанска муза романтизма, унела је нове, свеже акценте у тумачење Росинијевих јунакиња. Становништво појединих градова, у делиријуму одушевљења, испразило је коње и само вукло њене кочије

Марија Калас

имала је своје ђређходнице

вог запрепашења, публика јој је приредила овације.

Својеглавошћу и смелост поједине певачице скупо су плаћале. Тоди Мара једном није хтела да пева на двору у Потсдаму. „Узмите ескадрон, викину је краљ неком официру, и доведите је живу или мртву!“

Више мртву но живу, довели су певачицу на сцену, а њеног мужа за кога се сматрало да ју је наговорио да не пева те вечери, затворили су у тврђаву. Певачица је певала, а дуго времена после тога морала је све своје хонораре да троши на откуп мужа из тамнице.

Композитор Росини лансирао је чувену шпанску певачицу Мануелу Гарсију. Била је то девојка својеглава, ватреног темперамента, уз то кхер оца-певача још темпераментнијег и упорнијег од ње. Почела је каријеру у Њујор-

у последњој сцени заиста ћу те простити...

Побеснели Отело

Познајући добро једна другу, ове две жестоке јужњачке природе добро су се наоштриле за престојеће наступање. У последњем чину, бесни Отело, не баш свасвим задовољан певањем своје кхери, скочио је на Дездемону, а она, уплашена, уместо да остане на постељи и „погине“ од руке љубоморног Отела, почела је да јури, избежујући, по сцени, ван свих правила музичке партије. Најзад је оцу пошло за руком да је ухвати. Кхер га је тада из све снаге, до крви, ујела за руку. Отело је урликнуо, Дездемона је била спасена. Шекспир и Верди изневерени, а публика пренеражена.

Чувена Марија Малибран Мисеова романтична муза, највећа певачица свих време-

Традиција великих оперских примadона које праве скандале веома је дугог века, баш исто толико дугачка колико и појам примadоне. Кад је недавно Марија Менегини Калас одбила, после првог чина Белинијеве „Норме“, да даље пева — иако је дворана Римске опере те вечери била препуна најистакнутијих личности римског друштва с претседником Гронкијем на челу — није то био скандал без преседана.

Почетком овог века, на позорници Милајске скаде једна претходница Марије Калас те вечери, чим се подигла завеса, пришла је самој ивици просценијума и прелетевши погледом читаву дворану, ко зна из каквих разлога, викнула у лице запрепашћеним гледаоцима:

— Сматрам да вечерас публика има непријатну њушку!

Вероватно се угледала на Катарину Габријели

Марија Менегини Калас била је ипак умеренија, мада се и поједини њени изрази памте и препричавају. Познато је, на пример, да је она једном новинару који ју је, у вези с њеним баснословним хонорарима, упитао зар не сматра необичним што за једно вече зарађује више но претседник Ајзенхауер за месец дана, одговорила мирно:

— Натерајте га да пева, па ћете видети!

Сличан одговор дала је Катарина Великој, године 1768, италијанска певачица Катарина Габријели, трагични хонорар од 5.000 дуката за једно вече. А пошто се ове традиције памте у редовним певачица, вероватно је Марија Калас баш њене речи употребила два века касније. Разговор

Тереза Мајар (1764 — 1818), славна у доба Француске револуције, певала је Марсељезу одевена у тробојницу

између две Катарине гласно је:

— Ниједан од мојих фелдмаршала никада није примио сличну суму, — казала је Катарина II Катарина Габријели.

— Вашем величанству не преостаје ништа друго но да своје маршале натера да певају...

Да ли је у давној прошлости један од разлога што су женске роле у операма певали мушкарци, преобучени тенори, био и та нервна нестабилност примadона и њихова потреба за скандалима?

Сматра се да је Фаустина Бордини, певачица велике об-

WALT DISNEY

ПЕРИ

ПРЕМА ПРИЧИ ФЕЛИКСА САЛТЕНА АУТОРА „Бандија“

ВЕТРОВИ ПОЗНЕ ЈЕСЕНИ, КАО ДА СУ ЗАВИДЕЛИ ЛИШЉУ НА ЊЕГОВОЈ ЗЛАТНОЈ БОДИ, ДУРНУЛИ СУ ШУМОМ И ОГОЛИЛИ ДРВЕКЕ...

ДОНОСЕКИ НЕСРЕКУ МНОГИМА...

СРУШИО СЕ ПОРООБ ДВОРАЦ, ЗАЈЕДНО С ДРАМАТИНОМ!

ПРИРОДА, НАДВЕКИ УМЕТНИК, ОДЕНУЛА ЈЕ ДРВЕКЕ БЛИСТАВИМ ИЊЕМ...

СВАКОГ ЈУТРА ШУМА СЕ БУДИЛА У НОВОМ РУХУ... СВАКИ ПУТ СВЕ ЛЕПШЕМ...

ИЗ СВОГ ПРИВРЕМНОГ СКЛОНИШТА ПОРО, ЗАЧУЉЕН ПОСМАТРА...

И ПЕРИ СЕ ДИВИЛА ТОМ БЛИСТАВОМ БЕЛОМ СВЕТУ ОКО СЕБЕ

СУНЦЕ СЕ ЗА ТРЕНУТАК ПРОБИЛО И ПЕРИ СЕ НАШЛА СА СВООМ ПРИЈАТЕЉЕМ МИШЕМ, ЗИМСКИМ СТАНОМ ДРОЗДОВЕ ПРАЗНЕ КУКЕ...

СНЕЖНИ МОСТ ПРЕКО РЕКЕ... КОЈИ ВОДИ ПРАВО ПЛЕНУ!

БЛАДНА КУНА НЕШТО ЈЕ ОТКРИЛА...

Литвинија (1861 — 1936), певачица немачког порекла, почетком овог века била је најсјајнији тумач Вагнерових јунакиња

дуг процес с једном фирмом за производњу спaгeтa, јер се та фирма послужила њоме као рекламом.

Бесни темперамент Марије Калас понекад је и њој самој без њене намере, приређивао изненађења. Певачици Анду једном у Милану, у стваралачком наступу, Марија Калас преврнула се у оркестар.

Можда Марија Калас и није „највећа певачица свих времена“ како то тврде у рекламне сврхе њени импресарији. Али је зато несумњиво тачно да са Маријом Менегини Калас опера и оперско позориште опет доспевају на прве стране сензационалистичке штампе.

САТЕЛИТ

ни јесте крајњи југ Африке, а најсевернија је град Оклахома-Сити.

○ Сателит се окреће и око сопствене осовине. То окрета-

○ 31 Јануара ујутру, у 04,15 часова, лансирана је ракета „Јупитер Ц“ из експерименталног ракетног центра Кејп Канаверал, у Флориди.

○ Ракета „Јупитер Ц“ има четири спрата. Сви спратови имају течно погонско гориво. Пројектил је висок 21,4 метар. Последњи спрат, у коме се налази сателит, дуг је 2,03 метра, а пречник му износи 15,24 сантиметра.

○ Када се други спрат после 145 секунди од испаливања одвоји, ракета је узела хоризонталан правац.

○ Последњи део ракете остаје као саставни део сателита и с њим ће кружити око Земље. Остали делови ће се испарити на путу ка Земљи.

○ Сателит се креће на висини од 2.720 километара.

○ Тежак је 13,365 килограма.

○ Брзина кретања му је 28.900 километара на час.

○ Сателит носи четири и по килограма инструмената и две мале емисионе станице. Свака станица тешка је око један килограм.

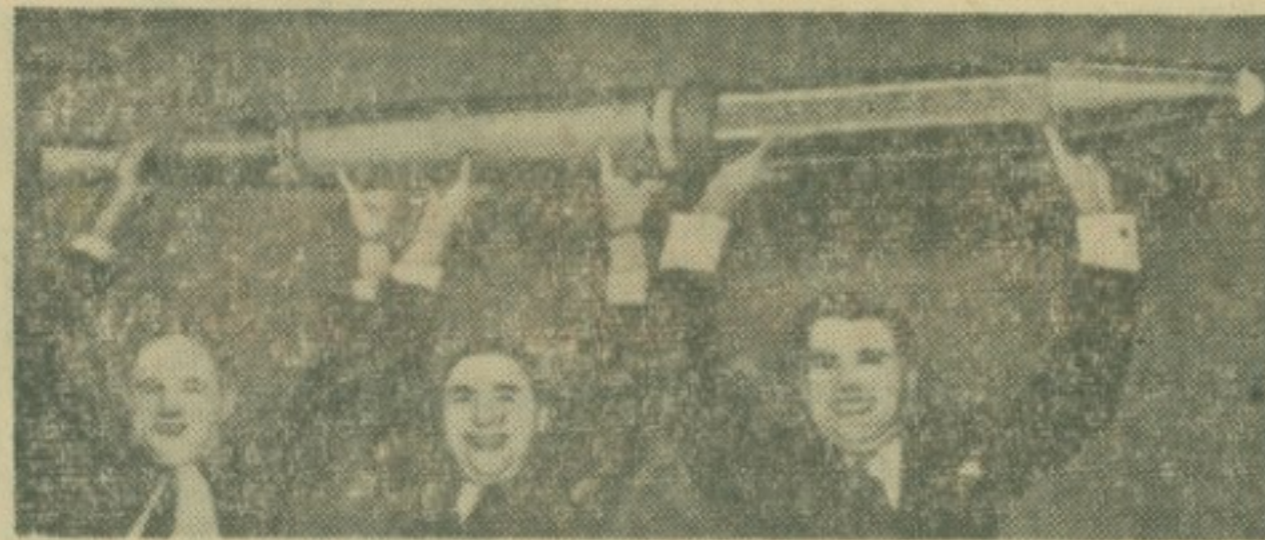
○ Сателит је дуг пола метра.

○ „Истраживач“ се може видети голим оком око рађања и авласка Сунца, али само под најповољнијим околностима. Догледом се може веома лако опазити.

○ Најјужнија тачка на свету преко које ће сателит пре-

„Истраживач“

ТРЕЋИ ВЕШТАЧКИ СТАНОВНИК ВАСИОНЕ

Пикеринг, ван Ален и фон Браун снимљени после успешног лансирања првог америчког вештачког сателита. Они на рукама држе од пластичне материје начинен модел „Истраживача“ и ракете којом је избачен у васиону

ње око осовине почело је још на Земљи, и то брзином од 460 обртаја у минуту. Доцније се тај број обртаја повећао на 750.

ТВОРЦИ САТЕЛИТА

Др Вилијам Х. Пикеринг рођен је 1910 године у Веллингтону, на Новом Зеланду. Дипломирао је 1933, а доктор физике постао је 1936 године. Док је био на Технолошком институту у Калифорнији написао је више радова о космичким зрацима.

Др Семс ван Ален рођен је у Маунт Плесанту, у Ајови, 1914

године. Студирао је у колеџу Вестлиан. Дипломирао је 1936, а доктор физике постао 1939 године. Ален је пронао на пољу испитивања услова на великим висинама помоћу ракете. Он је усавио систем лансирања ра-

кете са балона, којим се сада научници много користе за означавање горњих слојева атмосфере.

Вернар фон Браун рођен је у Вирцину, у Немачкој, 1912. Дипломирао је на универзитету у Берлину, где је докторирао физиком кад му је било 22 године. Пре Другог светског рата припадао је гитли проналазача познатих под именом Немачко друштво за пут у васиону, а доцније је био шеф мале станице за израду ракете с течним горивом близу Берлина. Овде су створени први прототипови немачке ракете V-2. Године 1937 Браун постаје технички директор ракетног центра у Пенеминдеу, где је створена V-2.

Као су Америци у последњим недељама рата заузели Баварску, заробили су Брауна и његове сараднике. Познато је да он тада замало није изгубио главу. Али, већ при крају 1946. петорица њих нашла су се у Америци. Ускоро су за њима дошли и други које је фон Браун изабрао.

Као су после тога сви нашли на окупу у тврђави Блис, у Тексасу, назвали су себе „Заробљеници мира“. Припадници су им америчке техничаре, а дозволени су им да овамо доведу и породице. Кад је, 1950 године, у Америци основан арсенал у Редотону, они Немци узели су чешћа у избору терена и изградњи лабораторије. У почетку су живели веома поштено. Марљиво су одлазили својим кућама. Међутим, мало помало, они су се оломаћили у новој средини и приступили спортским и другим организацијама.

Као су Америци у последњим недељама рата заузели Баварску, заробили су Брауна и његове сараднике. Познато је да он тада замало није изгубио главу. Али, већ при крају 1946. петорица њих нашла су се у Америци. Ускоро су за њима дошли и други које је фон Браун изабрао.

КАКО ЈЕ БРАУН НАПУСТИО ПЕНЕМИНДЕ

То је било 1944 год. Совјетске трупе муњевито су се приближавале граду Пенеминде, а амерички и енглески бомбардери свакодневно су га засипали бомбама. Просто су затрпавали ову колевку страшног оружја. Јудски губици били су све већи. Материјал се све теже набављао. Ситуацију је отежала још више Хитлерова наредба: „Туђи се с Русима до последњег човека“.

Међу онима који су ову наредбу сматрали бесмисленим налазио се и Вернер фон Браун, који је тада имао 31 годину. Он је знао о V-2 више него ико на свету. Сматрао је да још има времена и да многи могу остати живи. Није се двоумио. Брзо је одлучио да ови крену према југу, у Баварску. Сматрао је, кад је пораз неизбежан, да је боље прелетати се. Иако Браун није био војник, имао је висок војни чин. Он га је вешто искористио, као и хајкују на којој се налазило заглавље: СС. Брзо је написао лажну наредбу за евакуацију из Пенеминде. У оном хаосу нико није постумњао у њену тачност. Брзо су потпули сав материјал у вагоне и камионе, па се породицама кренули у Баварску.

Као су Америци у последњим недељама рата заузели Баварску, заробили су Брауна и његове сараднике. Познато је да он тада замало није изгубио главу. Али, већ при крају 1946. петорица њих нашла су се у Америци. Ускоро су за њима дошли и други које је фон Браун изабрао.

Као су после тога сви нашли на окупу у тврђави Блис, у Тексасу, назвали су себе „Заробљеници мира“. Припадници су им америчке техничаре, а дозволени су им да овамо доведу и породице. Кад је, 1950 године, у Америци основан арсенал у Редотону, они Немци узели су чешћа у избору терена и изградњи лабораторије. У почетку су живели веома поштено. Марљиво су одлазили својим кућама. Међутим, мало помало, они су се оломаћили у новој средини и приступили спортским и другим организацијама.

Недавно су научници и инжењери конструисали нову врсту аутомобила који покреће сунчана енергија. Неко ће вероватно помислити да се та кола могу кретати само дању кад сија сунце. Али, није тако. Мада она нису ни тако лепа ни брза као савремене машине, ипак су се показала врло добро. Њихова конструкција заснива се на последњим достигнућима физике. Није им потребан бензин или нафта за рад мотора; није им потребна, као трамвају или трелеј-

Сунчани аутомобил

бусу, електрична линија. Све што им треба — добијају од Сунца.

На крову аутомобила налази се батерија која преобраћа сунчану светлост у електричну енергију. Батерија се састоји од великог броја силицијумских фото-ћелија. Силицијум је после кисеоника најраспрострањенији елемент на Земљи. Он сачињава 26 отсто Земљине коре. Има га готово у свим планинама, у морском песку и у свим врстама земље. Но, иако га има свуда око нас, није га лако добити, јер се налази само у једињенима. А за фото-ћелије у сунчаној батерији потребан је чист силицијум. Хемичари га издвајају из песка прецишћавањем: растварају га разним киселинама, пеку, претапају, опет растварају и опет топе.

Али, није довољан само силицијум. Танким плочицама силицијума припадају се специ-

јални контакти који се праве од драгоценог метала индијума. Припајање ових контакте није једноставно, јер се морје обављати у нарочитим стакленим џејма без ваздуха. Зато се овај поступак назива стапање у вакууму. Потребно је изградити неколико стотина ових плочица с контактима, које чине јединствен скупљач светлосних зракова. Преко њега се ставља стакло које спроводи светлост. Батерија се везује са два кабла. Једним се повезују све плочице, а другим сви контакти. Батерија је тада готова.

Стављена на кров аутомобила, батерија треба да даје енергију за електромотор. Али није могућно непосредно везивање батерије с мотором. Између њих се ставља акумулатор, који прикупља електричну енергију и даје је електромотору онда кад му је потребна. Баш захваљујући овоме, сунчани аутомобил може да се креће у свако доба, и кад има сунца и кад га нема.

Управљање овим колима је једноставно: поред волана, има још само две педале. Једна је за регулисање прилива електричне енергије и брзине кретања, а друга за кочење.

Засад ови аутомобили одговарају највише друмовима Средње Азије и топлих крајева. Кад се буду створиле савршене фото-ћелије они ће се брже кретати, а моћи ће дужи да путују ноћу, јер ће акумулатори сакупљати веће количине електричне енергије.

АРХЕОЛОШКО ОТКРИЋЕ У АСТРАХАНУ

Недавно се из Астрахана вратила у Лењинград археолошка експедиција која је вршила ископавања на дну будућег базена стаљинградске хидроцентрале. У току радова откривено је око 200 гробница, од којих најстарија потиче од пре 6.000 година. Велико интересовање побудили су нађени бакарни предмети.

МОЖЕ ЛИ ДА СЕ ЗАУСТАВИ ИЛИ УСПОРИ ТОК ВРЕМЕНА?

Један од задатака совјетских спутника, према писању инжењера Шчербакова у „Комсомолској Правди“, јесте да одолетну тајну времена. Познато је још од старог Вавилона да је време мерено пешчаним и сунчаним часовницима и да све до почетка 20 века, тј. до теорије релативитета Алберта Ајнштајна, није било никаквих сумњи у тачност мерења тока времена. Према теорији релативитета, како каже инжењер Шчербаков, уколико се неко тело у простору брже креће, толико за њега време спорније тече. Ово успоравање односи се само на брзине које се приближавају брзини светлости — 300.000 километара у секунду.

Земље, „живећи“ педесет пута дужи но што би се могло претпоставити.

Ова парадоксална појава може се објаснити само заостајањем „путујућег часовника“ према већ поменутој теорији релативитета. За посматрача са Земље, кретање мезона спорније је за 50 пута. Ако би се у сам мезон могао да смести посматрач са часовником, за њега би време трајања те честице износило само два милионита дела секунда. Ово је нарочито важно сада, кад се човек налази на прагу међупланетарних летова и кад се рађају идеје о конструисању фотонских ракета које могу да развијају брзину приближну брзини светлости. Јер, ово „ус-

поравање“ времена пружа човеку једину теориску могућност да допре у дубину васионе, на растојања од десетина и стотина светлосних година. Иначе, ако се ова теорија о успоравању времена не покаже тачном, човек би био у стању да посети само најближе звездане системе, чак и ракетом која би се кретала брзином светлости.

Отуда се поставило питање проверавања поставке теорије релативитета у односу на могућност заустављања или успоравања тока времена. Ако то успоравање за 24 часа износи пет минута, оно би се могло фиксирати на обичном часовнику само ако би се тај часовник налазио на једном телу које се креће брзином од 25.000 километара у секунду. Такве брзине засад су недостижне, али зато располажемо часовницима много тачнијим од обичних. Ако се разлика фиксира у току једне године, помоћу таквог часовника моћи ће да се провери теорија релативитета и при знатно мањој брзини, као што је, рецимо, брзина вештачког Земљиног сателита.

У ову сврху не би могао да се употреби обичан хронометар, ма колико тачан он био, већ само молекуларни часовник, какав су створили совјетски физичари Басов и Прохоров. Овај часовник не зависи ни од температуре, нити од каквих других фактора.

Ако такав часовник буде постављен у Земљин вештачки сателит који се креће брзином од 8 километара у секунду, и ако буде провераван путем радија, сигурно је да ће се утврдити разлика између времена које он показује и времена које би показивао исти такав часовник на Земљи. Ова разлика објашњава се не само утицајем брзине спутника, како то произилази из теорије о брзини, већ, према општој теорији релативитета, и од Земљине гравитационе силе. Занимљиво је да та два фактора дејствују супротно један другом. На спутницима „блиским“ Земљи, преовладавајући значај имаће брзина, па ће време да заостаје од времена на Земљи за око 0,01 секунду за годину. На даљим спутницима, због слабљења дејства Земљине тежге, часовник ће заостајати за 0,02 секунда у години.

Остварење овог опита, — пише у закључку инжењер Шчербаков — имаће грандиозан теориски значај. Можда ће ти ништавни делићи секунда коначно решити колико је далеко човек моћи да продере у васиону.

ОД ИКАРА ДО РАКЕТЕ

ПОЧЕТКОМ 19 ВЕКА САН О ЛЕТУ ЗАОКУПАО ЈЕ ДАНОНОЖНО МАШТУ ЈЕДНОГ ЕНГЛЕСКОГ ПЛЕМИКА... СЕР ЎОРЏА КЕДЛИЈА.

ПРИМЕТИО САМ ДА ЈЕ ПТИЦИ ЗА ЛЕТ РЕП ИСТО ТОЛИКО ВАЖАН КОЛИКО И КРИЛА ПТИЦА УСКЛАЂУЈЕ ПОКРЕТЕ КРИЛА И РЕПА ДА БИ У ЛЕТУ МОГЛА ДА ПРАВИ РАЗНЕ МАНЕВРЕ.

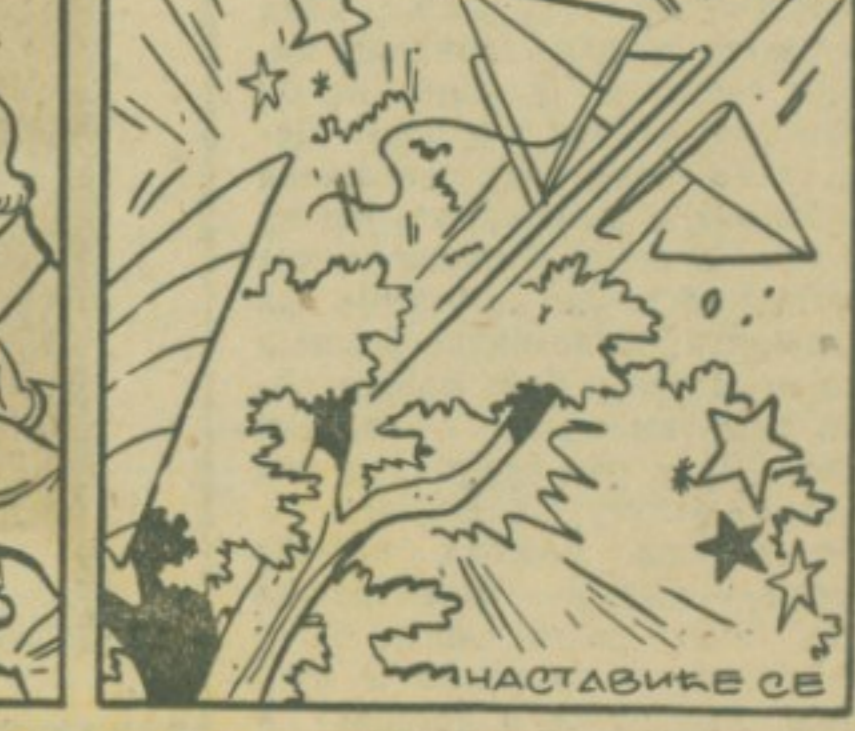

ДА БИ ПРОВЕРИО СВОЈЕ ЗАКЛУЧКЕ, СЕР ЎОРЏИ ЈЕ САГРАДИО ЈЕДРИЦУ С КРИЛИМА И КРИЛОМ. ЧАСТ ДА БУДЕ ПРВИ ПРОБНИ ПИЛОТ ПРЕПУСТИО ЈЕ СВОМ КОЧИЈАШУ...

СВЕ У СВЕМУ, БИО ЈЕ ТО УСПЕШАН ЛЕТ... ОД 275 МЕТРА!

ДОДУШЕ, АТЕРИРАЊЕ ЈЕ БИЛО МАЛО НЕУГОДНО.

За шта све служи слама од пиринча?

Као што је познато, Јапан је један од највећих произвођача пиринча на свету и Јапанци просто не знају шта ће са сламом која остаје после одвајања зрна. Велике количине троше се за исхрану стоке и коња, али је употребљавају и у разне друге сврхе. Он ње се плету такозване шименаве или свети конопи, који се стављају пред шинтоистичке храмове и уопште око светих места и предмета. Цакове у којима чувају пиринча Јапанци такође праве од сламе. Постеље направљене од пиринчане сламе, тврде Јапанци, врло су удобне, јер су леги хладне, а зими топле. Тагами, који се такође плете од те сламе, служи као простирач у свакој јапанској кући. Конопи од пиринчане сламе нису јаки као конопи од јуте, али су невероватно јевтини. Сељаци носе искључиво кабанце од пиринчане сламе, јер их оне леги штите од жеге, зими су топле, а сем тога врло су јевтине. Од сламе се производе и сандале, које се продају у бесцење, а сламне чизме за снег утопљавају ноге зими.

Вијелену написала књига, могло би се добити довољно новца да се деџа жеља испуни. Тако би он пре свог одласка на нову дужност учинио још једну радост својим ђацима.

Роже Приво спада у ову врсту људи које називамо оптимистима, и то упорним оптимистима који неће устукнути пред препрекама. Његови ђа-

толико одушевљени својим задатком да су у цик зоре упадали у учитељев стан и буквално га извлачили из постеље да ни један минут не би био пропуштен.

Приво је успео да од сувопарног научног рада начини узбудљиву авантуру. Деца су се претворила у праве детективе, чија је дужност била да реконструишу један злочин.

наћи толико људи који ће бити спремни да одвоје хиљаду франака за једну још ненаписану књигу.

Књига која постаје „бестселер“ а није још ни написана

„Вијеленски ручак“ постао је „бестселер“ пре но што је иједна реч романа била стављена на папир. За ову књигу

МАЛИ КЊИЖЕВНИЦИ ИЗ ВИЈЕЛЕНА ПИШУ

Вијелен је од света заборављено село у департману Сом, село кавких у Француској има на хиљаде. Што је његово име неочекивано постало познато, тово у читавом свету, треба да захвали иницијативи и истрајности шесторице ученика и њиховог учитеља који заједнички пишу једну књигу. И то какву књигу! У „Вијеленском ручку“, како гласи наслов књиге, све кипти од тровања, удараца камом из пољаје, мучења и сличних језивих догађаја. Врхунац претставља једно изванредно узбудљиво суђење и пресуда којом се злочинац кажњава смрћу на ломачи. Извршењу казне посвећено је посебно, веома дуго поглавље у коме млади аутори нису шкртарили с језивим појединостима. Али, другачије није ни могло бити, јер они, као савесни хроничари, износе само оно што се пре две стотине година заиста догодило. Материјал за свој роман скупљали су марљиво чепркајући по старим архивама и сада „реконструишу историјске чињенице“.

ци су га волели и слепо му веровали, али кад им је изложио свој план нису били одушевљени. Нарочито шесторо најбољих, које је био изабрао за своје сараднике. Али, то га није обесхрабрило. Он је толико био убеђен у успех да је у једном париском листу објавио позив на претплату: за хиљаду франака сваки наручилац добиће кроз неколико месеци готову књигу. Затим је отишао у најближи туристички биро и за 15 август резервисао 65 возних карата за Лондон. Сад се натраг више није могло.

Суви научни рад претвара се у узбудљиву авантуру

Шест новопечених писаца, три девојчице и три дечака, од којих је најстарији, Бернар, имао петнаест година, приступили су послу прилично нерадо. А и како не би: велики распуст је почео, а они треба то драгоцено време да проведу у библиотекама и архивама, да листају старе купусаре и пожутеле документе. Нису могли свом учитељу да кажу „не“, али нису ни крили своје нерасположење.

То је било првог јула. После недељу дана били су већ

Пратили су сваки траг, нису занемаривали ни најмању и најзглед најбезначајнију чињеницу. Место злочина, стари замак, требало је испитати од подрума до тавана. Брижљиво проучавање докумената упућивало их је на испитивање других замкова, кућа, цркава, затвора, сеоских гробља. Тамо су наишли на камену плочу која је некад била уграђена у зидине тамнице у којој је злочинац провео своје последње дане. Деци је сад изгледало сасвим природно да препешаче километре само да би проверили неки податак, а листање старих књижевних није им било ништа мање занимљиво од „увијања на лицу места“ у старом замку изнад Вијелена.

У почетку је Приво све трешкове — а њих је било прилично — плаћао из сопственог џепа. Али, ускоро је почео да пристиже новац од првих претплатника — хиљаду франака, десет хиљада, сто хиљада, три стотине хиљада франака! Из Француске, Белгије, Холандије, из Енглеске и Швајцарске — стизале су упутнице и поруџбине. Ни сам Приво у свом бескрајном оптимизму није мислио да ће се

ИСТОРИЈУ СВОГА МЕСТА

предговор је написао један министар, сви француски листови посветили су јој читаве странице, удружења педагога и историчара подједнако су је хвалили, УНЕСКО је за њу показао највеће интересовање, и то пре но што ју је иједан човек прочитао. Јер, књига је имала тек да се појави.

Али, да би добили обећану награду, мали књижевници из Вијелена нису морали да чекају на њено штампање. Петнаестог августа, сви Привоови ђаци кренули су на толико жуђево путовање. Био је то, у ствари, само једнодневни излет до Лондона, јер за дужи боравак нису имали средстава: од добијеног новца требало је платити и штампање романа. Па ипак, деца су била одушевљена, а највише шест „књижевника“ који су својим радом омогућили осталим друговима ово путовање.

Тога за Вијелен значајног дана — 15 августа 1957 — читав документација за роман била је прикупљена. После по-

вратка са излета, деца су се с новим жаром бацила на „књижевни део посла“, што је прет би преузео нову дужност. Али, „свог“ учитеља Вијелен неће заборавити, као што није заборавио ни трагичну гозбу „тему“. Кад рад буде завр-

Прича о гозби из 1763

„Вијеленски ручак“ прича о гозби коју је лета господњег 1763 природно господар вијеленског замка, Један од гостију, који жели да наследи свог стрица и стрину, ставља у супу отров. Јадни Сијер д'Ријенкур, који с тим наслеђем нема баш никакве везе, умире. Његова судбина је опомена за остале госте, али кога да се чувају? Ко је убица? Сумња пада на седамнаестогодишњег витеза Де Валина. Бачен је у тамницу и под страшним мучкама најзад признаје не само овај злочин, већ и то да је раније убио сопствене родитеље и сестру. Сви су са олакшањем одахнули кад је злочинац жив спаљен на ломачи у оближњем градињу Абевиљу.

Становницима Вијелена позната је историја овог догађаја који је својевремено толико узбудило његове претке. Прича о њему преносила се с колена на колена, при чему јој је, природно, свака генерација додавала или одузимала понешто. Кад је пре три године у село дошао нов учитељ, испричали су је и њему. Њега је прича заинтересовала толико да је зажелио да о њој дозна праву и пуну истину. Али, било му је јасно да би, ако хоће да то постигне, морао месеце и месеце да проведе чепркајући по разним архивама и библиотекама. Међутим, један сеоски учитељ који води наставу у пет одељења нема времена напретек да би га посветио историским истраживањима.

Да забави децу без забаве...

Велики школски распуст се приближавао. Нешто пре његовог почетка, учитељ Роже Приво добио је обавештење да после распуста треба да преузме место управитеља једне веће школе у неком другом месту. Људи се обично радују унапређењу, али Привоу је било жао да напусти Вијелен не остваривши своју жељу. Тада му је на ум пала генијална мисао: зашто му у томе не би помогли његови ученици? Деца у Вијелену нису размажена забавама и разонодама, јер их у селу и нема. Њихова једина забава састојала се у томе да стоје крај железничке рампе и да посматрају брзе возове како тутњени одлазе у далеки свет. Да и они једним од тих возова отпутују у Енглеску — то је била њихова највећа жеља. Њихов неостварљив сан. Зашто се тај сан не би остварио? — помислио је учитељ. Ако би се о догађај-

Доживљаји
ТОМАХАВКА
И
МАЛОГ
ДЕНИЈА

ИЗНЕНАДА СЕ СРУЧИЛА С ДРВЕТА ЦРНА РАЗЈАРЕНА ЖИВОТИЊА... И...

... СВОМ ТЕЖИНОМ ПАЛА НА ЗЕМЉУ...

ЈАХООО! УПАЛИЛИ СУ И ЗАМКА И ЛУТКА ОД ТРАВЕ!

ДОВУЦИ ТИ КОЛА... ДА УБАЦИМО ОВАЈ ЖИВИ ТЕРЕТ!

УЗОРУ СЕ ЛОВ НА АФРИЧКЕ ЗВЕРИ НАСТАВИО...

ОВО ЈЕ БАРА О КОЈОЈ САМ ВАМ ПРИЧАО... АЛИ, ЈЕСТЕ ЛИ СИГУРНИ ДА ЋЕ НОСОРОГ ДОЋИ ОВАМО?

ТО МУ ЈЕ У ПРИРОДИ... АКО ЈЕ ОВО ЈЕДИНА БАРА У ЧИТАВОЈ ОКОЛИНИ, ОН ЋЕ ЈЕ НАЊУШИТИ!

НАЈЕДНОМ, ЗЕМЉА ЈЕ ЗАДРХТАЛА И ИЗ ШИПРАЖДА...

РОГАТО ЧУДОВИШТЕ! ДА СЕ ПОПНЕМ СКЛАЊАЈТЕ НА ДРВО... И СЕ... БРЗО! СКЛОНИМ МУ СЕ СПУТА!

АЛИ, КАД СЕ МАЛИ ДЕН НАШАО НА ДРВЕТУ...

ОВА ОПАСНА ЗВЕР СПАЗИЛА ЈЕ НАШЕГ МЛАДОГ ПРИЈАТЕЉА... И СПРЕМА СЕ ДА НАСРНЕ НА ДРВО!

ДЕЧАК ЈЕ У ОПАСНОСТИ... МОРАМ МУ ПОМОЋИ!

ПОСЛЕ НЕКОЛИКО НАПЕТИХ ТРЕНУТАКА, НОСОРОГ ЈЕ ЗУРНУО...

ТОМАХАВК!

КАД ПАДНЕШ НА ЗЕМЉУ НЕ ПОКУШАВАЈ ДА БЕЖИШ... ЗВЕР ЋЕ ДА ПОНОВИ НАПАД!

НАСТАВИЋЕ СЕ

Учимо шах III

Досад смо научили шта је шаховска табла и како се зову и постављају фигуре. Познато нам је и шта је циљ сваког играча — да смирљеним померањем својих фигура зароби, односно „матира“ противничког краља. Сад треба да видимо како се крећу поједине фигуре, али пошто је понављање, као што знате из једне изреке, мајка учења, погледајмо прво овај дијаграм:

	a	b	c	d	e	f	g	h
8	a8	b8	c8	d8	e8	f8	g8	h8
7	a7	b7	c7	d7	e7	f7	g7	h7
6	a6	b6	c6	d6	e6	f6	g6	h6
5	a5	b5	c5	d5	e5	f5	g5	h5
4	a4	b4	c4	d4	e4	f4	g4	h4
3	a3	b3	c3	d3	e3	f3	g3	h3
2	a2	b2	c2	d2	e2	f2	g2	h2
1	a1	b1	c1	d1	e1	f1	g1	h1

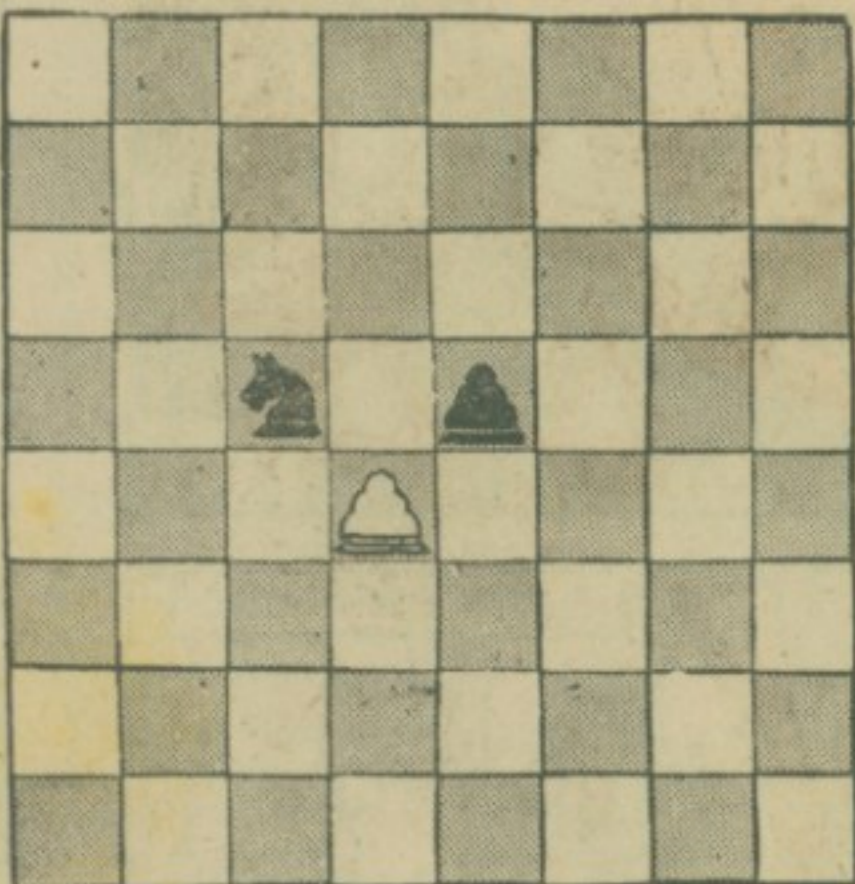
Шта видите? Да се свако шаховско поље налази на пресеку једне од осам линија означених словима и једног од осам редова означених бројевима. Свако поље има, дакле, своју посебну ознаку, свој назив. Поља у истој линији, то хете одмах приметити, имају исто слово а разне бројеве; поља у истом реду имају исти број а разна слова. Да ли можете напамет, не гледајући на таблу, да кажете назив поља на коме се налази бели краљ пред почетак игре?

Два играча, кад играју више партија, обично измењују фигуре, тако да један у једној партији има беле фигуре, а у другој црне. Игру почиње онај који има беле фигуре, а то значи да он први покреће једну од својих фигура. Шаховским језиком речено, бели увек, кад игра почиње, има први потез: он је први на потезу. Стога ћемо и ми, учећи како се фигуре крећу, полазити од белих фигура. Да видимо прво шта се у току игре дешава с пешацима.

Пешак је једина фигура у шаху, која иде само напред, никад назад. Са овог почетног положаја, из реда број 2, сваки бели пешак може да крене право напред за једно или за два поља, дакле да се нађе у реду број 3 и у реду број 4, на истој линији. Доцније, после првог потеза, било да је ишао за једно или за два поља напред, пешак може да иде само за једно поље. Ако се непосредно испред њега нађе нека противничка фигура, пешак мора да стане, као испред неког зида.

Да би се дошло до „мата“, беле и црне фигуре уклањају једна другу са шаховске табле. Кад једна фигура уклони неку другу, она мора да заузме њено место, да стане на њено поље.

Пешак може да уклони, да избаци из игре неку противничку фигуру само у случају ако се она налази угосно, лево или десно, испред њега, и то на суседном пољу. Према томе, и пешак може да скрене са своје линије, али само онда кад „носи“, кад уклања неку фигуру.

Бели пешак, кога видите на овом дијаграму, може да иде напред и да стане између црног оцакача и црног пешака, а може и да носи једну од ових фигура и да, разуме се, стане на њено место. Сада вам је свакако јасно како се крећу пешаци.

Ако један пешак успе да се пробије између противничких фигура до последњег противничког реда, он се претвара у неку од фигура исте боје, само не у краља. Од таквог пешака постаје обично дама, најмоћнија фигура на шаховској табли. Тако се може догодити да један играч има две, па и више дама и једној партији.

Остаје нам још само једна ствар у вези с пешацима, али то ћемо оставити за следећу лекцију.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ХРАНА ОД ПЕРЈА

Само у Америци поједе се годишње око милијарду пилића који се подижу нарочито за клање, а да и не рачунамо о сталне пилиће и кокошке, о којима се броју нема података. Обично одрасло пиле има око 400 грама. Ако помножимо овај број с бројем пилића, добићемо количину од око 400 милиона килограма. Али, све то није чисто месо, јер један добар део отпада на перје. Грубим рачунањем добија се износ од 100 милиона килограма перја које се баца као отпад. Овако велика количина отпадака дала је идеју појединим одгајивачима да и то перје треба искористити. Овде је најзанимљивије то што се перје може употребити као храна за живину. Приликом лабораториског испитивања утврђено је да пилеће перје садржи у приличној количини шест најважнијих аминокиселина. Под утицајем топлоте и великог притиска, три четвртине ових материја могу да се растворе и употребе као допуна ска храна за пилиће. Поред тога, меко перје пилића може се употребити за перине, исто као гущице паперје. Но, то још није све. Врше се такође испитивања да се од пилећег перја добије синтетичко влакно, разни хормони и пластичне материје. Према томе, од пилета ћемо ускоро да искоришћавамо све — сем кљуна.

се да оду лекару. Борба против оваквих појава није једноставна, јер има шарлатана и у лекарском стадежу, а сами болесници не радо одају свог надрилекара.

ДОЦНИЈЕ И У ПРАКСИ

Један амерички стручњак научио је савршенији уређај за непосредно претварање сунчеве енергије у електричну. Док су ранији уређаји ове врсте искоришћавали мање од једног процента сунчеве топлотне енергије, код овога користан учинак износи преко осам процената. Засад су ово само лабораториски опити, али кад уређај буде још више усавршен примениће се и у пракси.

МОРЕ постаје све пилиће

Неки научници из Бомбаја успели су да помоћу једног хемиског процеса измере „бр-

зину“ уздицања дна Тихог Океана. Они су, издвајањем радиоактивног изотопа берилијума, утврдили да прашина, пена, мртве морске животиње и друге наслагае подижу дно океана отприлике за један и по милиметар у току хиљаду година. Хемиски елемент берилијум употребљен је као мерило, јер он веома дуго траје — милионе година.

МОГУЋНОСТ ОТКЛАЊАЊА ПОСЛЕДИЦА АТОМСКОГ ЗРАЧЕЊА

Одмах после експлозија атомских бомби над Хиросимом и Нагасакијем, научници су почели да испитују дејство атомског зрачења на људе и да траже средства која би ублажила, а можда и отклонила, штетне последице које оно изазива. У том циљу употребљене су специјалне ињекције, али је овај начин лечења био користан само под извесним околностима. Недавно су лекари америчког морнаричког центра за истраживања изоловали једну нову супстанцу која ово лечење чини знатно бржим и успешнијим. Њена хемиска природа још није утврђена, али према опитима који су већ вршени на свињама и мишевима изгледа да ће бити веома корисна.

АВИОН ЈЕВТИНИЈИ ОД АУТОМОБИЛА

Обућар Франц Војачек из Гмундена, у Аустрији, који је за време рата био пилот, конструисао је авион који га је стајао свега 400.000 француских франака, што значи да је јевтинији од малих савремених аутомобила. Авион, који је успешно узлетео са аеродрома у Линцу, дуг је осам и по метара, има распон крила од шест метара и развија брзину од 200 километара на час. Конструктор сматра да би његов авион био можда још јевтинији ако би се производно серијски. Многи француски, амерички, енглески и немачки конструктори упутили су свом аустријском колеги молбу да им пошаље планове за изградњу ове јединствене летелице. „Не заборавите само, одговорно им је Аустријанац, да сам за изградњу свог авиона утрошио близу четири хиљаде радних часова“.

Практично за љушаче

У Кини се налазе у продаји шибице које имају необично својство. Њих не може да угаси ни јак ветар. Читавих десет секунди ова шибица гори уједињеним пламеном.

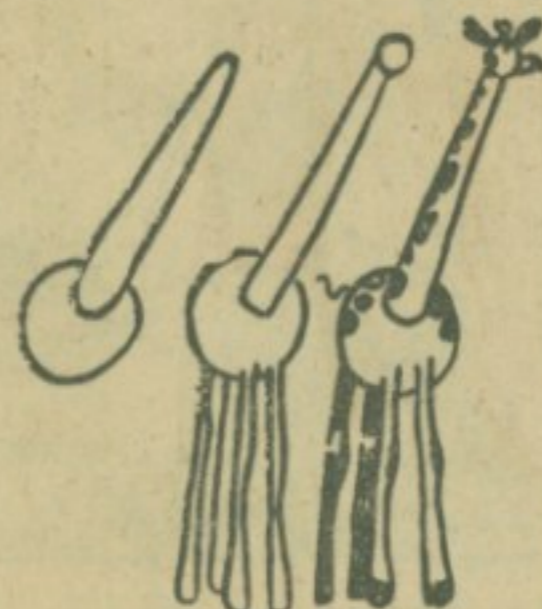
ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Чаша без два

Сипајте воду у чашу, да буде пуна. Поред чаше ставите већи број чмода. Покушајте да убацујете чмоде у

За мале цртаче

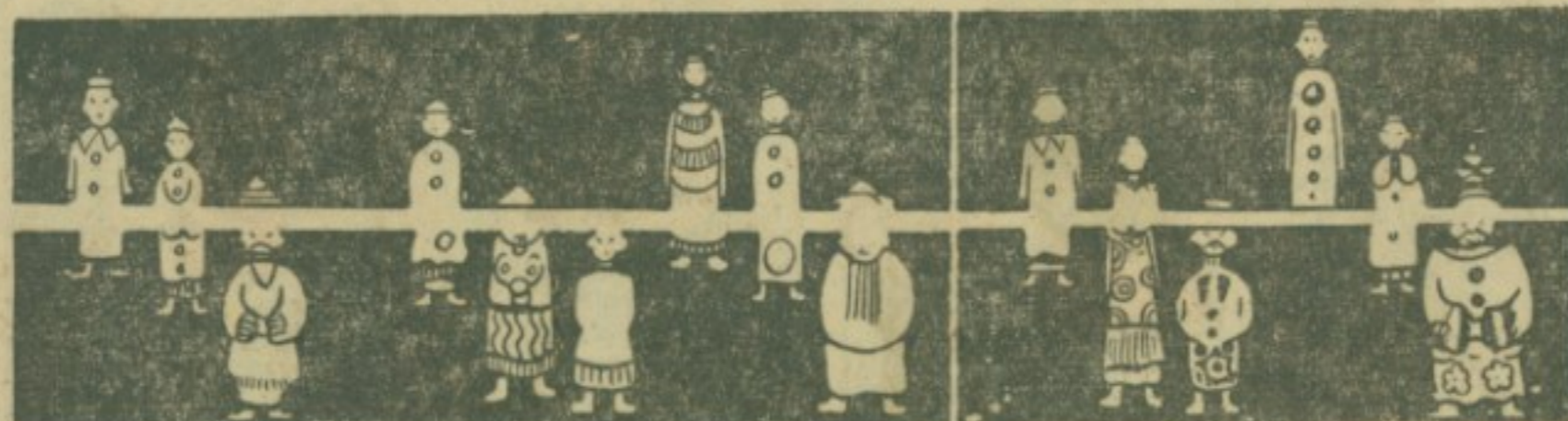

Чак и они који цртању нису вични, гледајући пажљиво нашу слику, моћи ће да нацртају ову жирафу.

Загонетка

Хајд' дуго не тражи, него што пре кажи, неж' буде наук: по чему су, слични, ка' су лову вични — рибар и паук? (може одг' овог мавн и берид И)

Загонетни Кинези

На овој слици, као што видите, има петнаест Кинеза. Прецртајте или исечите слику, па је расеците по белим линијама, тако да добијете

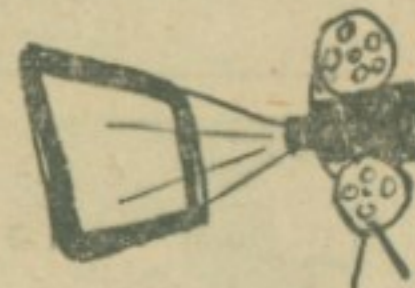
четири дела. Ставите онда горњи леви део десно, а десни лево, и видећете да сада има шеснаест Кинеза. Ако горња два дела вратите на

старо место, а доњим деловима измењате места, биће само четрнаест Кинеза. Зашто?

... јамбас, реч којом се код нас назива трговац коњима, персиског је порекла и уствари означава човека који се игра главом. Јамбасима су некад у Малој Азији називани играчи на ужету и циркуски јачаши.

... јапанска машина за писање има преко три хиљаде знакова, а само један тастер.

... највеће дрво на свету налази се у близини Калкуте. То је једно стабло банјана које личи на мало зелено брдо. Дрво је високо 26 метара, обим његовог стабла износи 18 метара, док му се корење простира око пола километра. У подне,

... први стални биоскоп на Балкану био је отворен августа 1910 год. у Ваљеву.

... делта, назив за нов део копна који се створио услед померања ушћа неке реке таложењем материјала који она наноси и засипањем мора, погиче још од старих Грка. Они су тим именом назвали земљиште између два крапа реке Нила, јер је било налик на грчко слово делта, која има облик троугла.

под сенком овог дрвета налази се површина од 7.000 квадратних метара.

... док се кинематографија налазила у повоју, снимали су се филмови дуги свега 15 до 30 метара. Нормална дужина филма износи данас 2.000 до 3.000 метара (дугометражни), односно 300 до 500 (краткометражни).

... путнички скакавци, као што је познато, спадају међу највеће пољопривредне штеточине. Занимљиво је да на походе не крећу само ројеви од раслих скакаваца, способних да издрже лет од преко хиљаду километара. И мла-

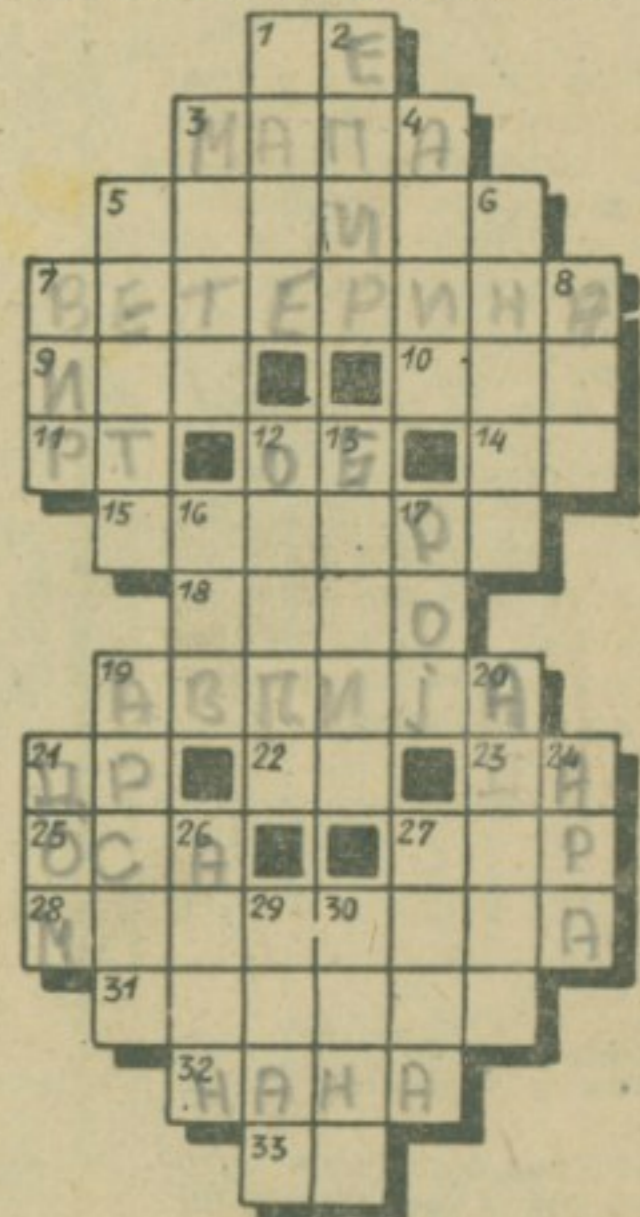
... још пре 130 година курјаци су спуштали до Герација, данашњег центра Београда, које су биле пуне, обрасле у шевар и трску.

ди, док још немају крила, путују у ројевима пузећи или скачући.

Водоравно: 1) предметак у сложеницама са значењем: опет, поново, натраг; 3) географска карта; 5) аутор опере „Севиљски берберин“; 7) наука о лечењу стоке; 9) друго, остало; 10) десна притока Ситнице; 11) најјаче изгурен део копна у мору; 12) река у Сибиру; 14) показна замена; 15) приказивачи неке улоге, глумци; 18) ваздухопловни; 19) дворите (тур.); 21) комедија Б. Нухића; 22) самогласник и сугласник; 23) богиња правде и правосудја код старих Египћана; 25) један инсект; 27) енглески социјалист-утопиист; 28) једна наука; 31) једна од САД; 32) роман Емили Золе; 33) предлог.

Усправно: 1) лоза, пасмина (множ.); 2) област у Грчкој; 3) кратак запис, језгровита мисао; 4) илудио-биљка; 5) годишњи приход, интерес; 6) тврдоглавост, пркос (множ.); 7) острво у Јадранском Мору близу Пага; 8) град у Финској; 12) једна Шекспиров трагедија; 13) врста минерала мутнозелене боје; 16) улог у игри картама; 17) група пчела која се одваја од матичног друштва; 19) један од најчичих отрова; 20) старо име Љубљане; 21) кућа; 24) врста папагаја; 26) пристаниште на југу Арабског Полуострва; 27) фригиски краљ коме је, према митологији, била испуњена жеља да све што додирне претвори у алат; 29) мушко име; 30) језеро у Етиопији.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Коста (Трифковић); 3) слет; 5) скакац; 7) кристали; 9) сеф; 10) чек; 11) ид; 12) се; 14) ја; 15) антена; 18) Арио; 19) Бритва; 21) ре; 22) па; 23) ри; 25) ета; 27) фор; 28) полозна; 31) наваља; 32) тата; 33) са.

Усправно: 1) клас; 2) тест; 3) скиф; 4) ткач; 5) сред; 6) атеја; 7) кси; 8) Ика; 12) стрип; 13) Сента; 16) нар; 17) нов; 19) бетон; 20) Ароза; 21) реп; 24) Ира; 26) алат; 27) фела; 29) омас; 30) Ната.

ПОШТЕН НАЛАЗАЧ

Мики пошва да гледа фудбалску утакмицу. Таме, трибини са нумерисаним местима, међу одраслим особама, угледа Пајиног сестрића Гају.

- Зар си сам, Гајо? — упита га зачућен.
- Сам самцит.
- А где ти је ујак?
- Код куће.
- Шта ради тамо?
- Тражи изгубљену карту за утакмицу.

ИЗЛЕЧЕН

- Баш вам хвала, докторе, што сте ме излечили од глувоће, — вели отац-Попај.
- Колико вам дугоујед?
- Пет хиљада динара.
- Колико? Десет хиљада!
- Не. Петнаест хиљада!

НИЈЕ ТО НИШТА

— Замисли, Шикхо, ћерка моје сусетке, девојчица од дванаест година, има толико хаљина да се пресвлади три пута на дан.
— Није то ништа, — одмахну руком Шикхо. — Моја сусетка има ћерку од два месеца коју пресвлади по десет пута на дан.

Зерје ијне

»Шуја«

У овој игри може учествовати неограничен број играча, али их мора бити најмање четири.
Обично се баца коцка који ће од играча да жури остале. Онај кога коцка означи измакне се у страну, а остали се разбеже на све стране.

Игра се састоји у томе да одређени играч стигне кога од другова и да га руком удари по рамену или ком другом делу тела. Чим то учини, он више „шуга“ и бежи, док његову улогу преузима играч који је додирнут.

Ово се обично игра на отвореном простору. Добро је ако терен није сасвим раван, ако има дрвећа или каквих других препрека око којих играчи могу да беже.

НОВИХ БРДА И ТАКО НЕМА

Дошао један Шкотланђанин у књижару и рекао:
— Хтео бих један путовођ кроз Алате. Могли бисте ми дати и неко старо издање, само ако је јевтиније, јер мислим да нових брда и тако нема.

ХАЈДУК СТАНКО
ПО РОМАНУ
Ј. ВЕСЕЛИНОВИЋА

